

TAMPEREEN YLIOPISTO
Johtamiskorkeakoulu

INNOVAATIOALUSTAT – MISTÄ ON KYSE?

Kohti innovaatioalustan synteettistä määritelmää

Joakim Roth
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja Markku Sotarauta
Syksy 2017

Innovaatioalustaa käsitteenä ei ole vielä määritelty siten, että semanttisesti tutkijoiden välillä olisi jaettu konsensus. Tämä nykytilanne on tutkimuksen lähtökohta. Tutkimus käytännössä lähteekin siitä, että on tehtävä nykyisestä, sirpaleisesta innovaatioalustan määrittelyyn pyrkivästä aineistosta kokoava synteesi. Määrittelyn täydentämiseksi tutkimuksessa pohditaan myös sitä, mikä on innovaatioalustan ja toimijuuden välinen suhde.

Molemmat näkökulmat ratkaistaan aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Aineistona toimivat tähän mennessä löytyvät, innovaatioalustan määrittelyyn pyrkivät innovaatioalustakäsitykset, joissa on pyritty ottamaan joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti kantaa myös innovaatioalustan ja toimijuuden väliseen suhteeseen. Innovaatioalustaa käytetään yleisesti itsenäisenä käsitteenä, ja siksi sisällönanalyysi metodina sopii paremmin kuin sellainen, jossa rakennetaan käsite eri osiensa yhteissumman kautta.

Innovaation ja alustan käsitteiden tarkasteleminen erikseen on silti keskeistä, koska sen avulla pystytään vertailemaan, miten innovaatioalusta käsitteenä kytkeytyy yksittäisiin osiinsa. Käsitteet innovaatio ja alusta muodostavatkin käsitteellinen viitekehys -luvun ytimen. Innovaatioalustakäsitettä taustoittavana ylatason teoriapohjana voidaan pitää innovaatiojärjestelmät-konseptia, jossa innovaatioalusta nähdään yhtenä konkreettisena innovaatiojärjestelmien esimerkkimallina.

Tutkimus osoittaa, että innovaatioalustan määrittely sellaisenaan jää liian abstraktiksi ja jää kaipaamaan kontekstia. Johtopäätöksissä lähdetäänkin rakentamaan vielä kattavampaa innovaatioalustamääritelmää, joka ottaa huomioon tutkimuksessa aiemmin esiintuodun teoriataustan. Toimijuuteen liittyen keskeinen havainto on, että innovaatioalustan ja toimijuuden väliseen suhteeseen kytkeytyy eri koulukuntia. Jotkut näkevät innovaatioalustan itsessään toimijana, jotkut paikkana ja jotkut korostavat sitä, että innovaatioalusta tarjoaa vain kontekstin toimijuudelle. Kahden jälkimmäisen näkökulman myös voidaan ajatella konseptitasolla tarkoittavan samaa.

Kaiken kaikkiaan innovaatioalustamääritelmä, joka ottaa huomioon kaikki oleelliset näkökulmat, kuuluu tutkimukseen nojaten seuraavalla tavalla:

“Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisessa työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun. Innovaatioalustan voi nähdä joko toimijana tai toiminnan kontekstina. Innovaatioalustaa voidaan pitää luontialustoihin kuuluvana alustatyypinä sekä konkreettisena esimerkkinä innovaatiojärjestelmistä.”

Avainsanat: Innovaatioalusta, innovaatiojärjestelmät

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS	9
2.1 INNOVAATIO	10
2.2 ALUSTA	22
3 TUTKIMUSMETODIT	33
4 ANALYYSI	40
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	59
LÄHTEET	72

Kuviot ja taulukot:

Kuvio 1. Innovaatiovaiheet	20
Kuvio 2. Alusta	24
Kuvio 3. Alustan eri tasot	28
Kuvio 4. Innovaatioalusta 1/2. Innovaatioalustan perusidea	69
Kuvio 5. Innovaatioalusta 2/2. Tarkka innovaatioalustakuvaus	70
Taulukko 1. Innovaatioalustan käsitteellinen taustayhteys	8
Taulukko 2. Innovaatiomääritelmiä	12
Taulukko 3. Innovaation vaikuttavuusasteet	16
Taulukko 4. Innovaatioiden kohdistuminen	17
Taulukko 5. Alustojen luokittelu	30
Taulukko 6. Avainkysymyksen yksi käsittelyvaiheet kronologisesti	36
Taulukko 7. Innovaatioalustakäsitysten tiivistämisen kaksi eri lähestymistapaa	38
Taulukko 8. Toimijuudellisen sisällönanalyysin vaiheet	39
Taulukko 9. Innovaatioalustakäsityksiä	41
Taulukko 10. Innovaatioalustakäsitysten toiminta-ajatukselliset ydinsanomat	44
Taulukko 11. Toiminta-ajatukselliset ydinsanomat sellaisenaan listattuna ja koodattuna	46
Taulukko 12. Toiminta-ajatuksellisten ydinsanomien rakenneaspektien tiivistykset	48
Taulukko 13. Toiminta-ajatuksellisten ydinsanomien toiminnallisuusaspektien tiivistykset	50
Taulukko 14. Kokoavat näkökulmat uuteen innovaatioalustamääritelmään	50
Taulukko 15. Innovaatioalustakäsitysten toimijuudelliset ydinsanomat	52
Taulukko 16. Innovaatioalustakäsitysten toimijuusaspektiset ydinsanomat taulukoituna	54
Taulukko 17. Innovaatioalustakäsitysten toimijuusaspektisten ydinsanomien yhteiset nimittäjät	54
Taulukko 18. Innovaatioalustakäsitysten kaksi erilaista toimijuussynteesiä	55
Taulukko 19. Innovaatioalustan ja toimijuuden suhteeseen liittyvät koulukunnat	58
Taulukko 20. Alusta vs. innovaatioalusta	61
Taulukko 21. Alustan ja innovaatioalustan yhtäläisyydet ja erot	62
Taulukko 22. Alustaluokittelu innovaatioalustalla täydennettynä	63
Taulukko 23. Innovaatioalusta vs. innovaatiojärjestelmä	64
Taulukko 24. Innovaatioalustan ja innovaatiojärjestelmän yhtäläisyydet ja erot	65
Taulukko 25. Innovaatiojärjestelmien uusi luokittelu innovaatioalusta-analyysiin nojaten	66
Taulukko 26. Innovaatioalusta vs. klusteri	67
Taulukko 27. Innovaatioalustan ja klusterin yhtäläisyydet ja erot	67

1 JOHDANTO

Innovaatioalustat ovat suhteellisen tuore ilmiö. Luultavasti siksi myös sitä käsittelevä tutkimuskirjallisuus on vielä varsin ohutta ja pinnallista. Innovaatioalusta-sanaa saatetaan eri yhteyksissä käyttää, vaikka toistaiseksi koko termiä ei ole kunnolla määritelty. Tämä tutkimus pyrkii tuomaan asiaan muutoksen. Tutkimusongelma onkin tiivistetysti sanottuna “Mikä on innovaatioalusta?”

Tutkimusongelma on lyhydestään huolimatta erittäin laajasisältöinen. Sen purkaminen edellyttää kahta toimenpidettä. Ensinnäkin on pyrittävä eri lähteitä käyttäen ja niitä analysoiden luomaan sanakirjakelpoinen innovaatioalustamääritelmä. Toinen toimenpide liittyy toimijuuden ja innovaatioalustan suhteen tarkastelemiseen. Näin saadaan mitä-näkökulman lisäksi kuka-näkökulma esille.

Tiivistetysti tutkimusongelma pyritään siis ratkaisemaan tässä tutkimuksessa kahden avainkysymyksen kautta:

1. Miten innovaatioalusta voidaan määritellä?
2. Millainen on innovaatioalustan ja toimijuuden välinen suhde?

Kysymykset ja niiden erottaminen sisältävät implisiittisen oletuksen siitä, että innovaatioalustan määrittely ei ota itsessään sataprosenttisen varmaa kantaa innovaatioalustan ja toimijuuden väliseen suhteeseen. Tämä oletus tai lähestymistapa on turvallinen siinä mielessä, että ilman sen tekemistä otettaisiin juuri se riski, että kysymys yksi sisältää riittävän toimijuustarkastelun. Lisäksi kysymykset tarkastelevat innovaatioalustaa niin eri tulokulmista (mitä vs. kuka), että erottelulle on olemassa loogiset perusteet. Joka tapauksessa nämä kysymykset ja niiden purkaminen muodostavat analyysi-luvun selkärangan.

Tutkimuksen tavoitteena on näin ollen vastata edellä esitettyihin kahteen kysymykseen.

Tutkimusmetodit-luvussa tarkastellaan konkreettisesti sitä polkua ja keinovalikoimaa, joilla näihin kysymyksiin pyritään vastaamaan. Tutkimus on tiivistetysti sanottuna onnistunut, jos tieteellistä metodologiaa käyttäen saadaan aikaiseksi uusi, eri lähteistä syntetisoitu innovaatioalustamääritelmä sekä synteesi innovaatioalustan ja toimijuuden välisestä suhteesta.

Metoditarkastelun ja tutkimuksen ydinosuuden eli analyysin ohella on tärkeää tarkastella innovaatioalustan käsitteellistä koostumusta. Keskeinen havainto siihen liittyen on, että se koostuu kahdesta osasta: innovaatiosta ja alustasta. Kumpaakin käsitellään käsitteellinen viitekehys -luvussa.

Vaikka innovaatioalusta käsitteenä on helppo purkaa kahteen osaan (innovaatioon ja alustaan), on tutkimuksellisesta viitekehyksestä katsoen innovaatioalustan yhteyttä laajempaan käsiteteoreettiseen kuvaan vaikea avata. Syy siihen on se, että useimmat innovaatioalustoja käsittelevät lähteet tarkastelevat innovaatioalustaa irrallisena käsitteenä ilman taustayhteyttä. Yksi keskeinen poikkeus kuitenkin löytyy: Handbook of Regional Innovation and Growth -kirjassa professori Vesa Harmaakorpi ja muut (2011, 566) kytkevät alueellisen innovaatioalustamallin kansallisiin ja alueellisiin innovaatiojärjestelmiin (regional and national innovation systems).

Toinen teoreettinen kytkös liittyy julkishallinnon eri trendeihin: Alustajohtamisen käsikirjassa (Raunio ym. 2016, 5) korostetaan alusta-ajattelun yhteyttä uuteen julkishallintaan (New Public Governance). Yhteys nähdään siinä, että erilaiset toimijat nähdään potentiaalisina toimijoina ja kehittäjinä siinä missä julkisen hallinnon toimijatkin. Syy, miksi tätä teoreettista yhteyttä ei tässä tutkimuksessa korosteta, on se, että uusi julkishallinta kytkeytyy innovaatioalustoihin lähinnä tendenssimielessä, eli se vastaa kysymykseen siitä, mihin yhteiskunnalliseen kehityssuuntaan innovaatioalustat liittyvät. Tässä tutkimuksessa ensisijaisena näkökulmana on suora käsitteellinen näkökulma, eli mikä on innovaatioalustan

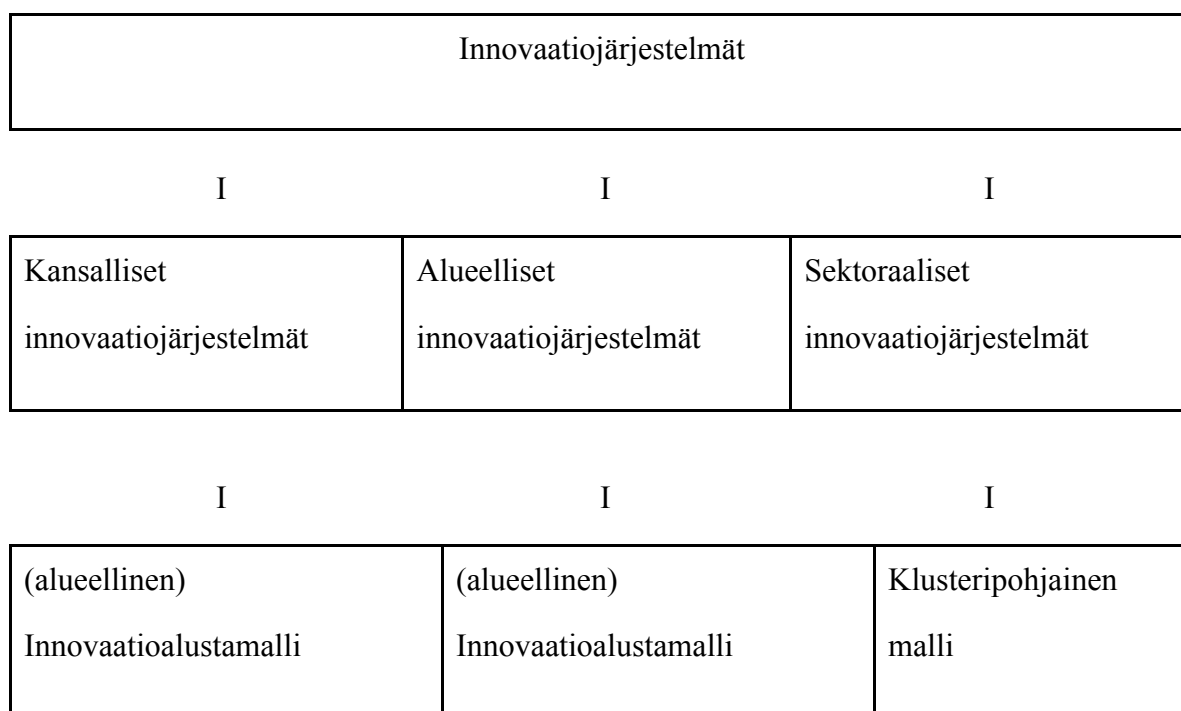
isäntäkäsité, ja mitä voidaan pitää sen sukulaiskäsitteinä. “Innovaatiojärjestelmä” vastaa kysymykseen isäntäkäsitteen osalta, ja siksi edellisessä kappaleessa esiin nostettu teoreettinen yhteys toimii tämän tutkimuksen keskeisenä selkärankana.

Innovaatiojärjestelmäteoriaan liittyväksi kysymysmerkiksi kuitenkin tässä tutkimuksessa muodostuu se, että Harmaakorpi ja muut käyttävät aina nimenomaisesti attribuuttia “alueellinen” innovaatioalustoista puhuttaessa. He siis tiivistetysti kytkevät innovaatioalustan sellaiseen kontekstiin, jossa sillä on tilaan ja paikkaan liittyvä raja. Kysymysmerkki se on siitä syystä, että ei voida tietää, liittyvätkö ainoastaan alueelliset innovaatioalustat kansallisiin ja alueellisiin innovaatiojärjestelmiin, vai liittyvätkö kaikki innovaatioalustat kyseisiin innovaatiojärjestelmiin. Yksi vaihtoehto tietysti on, että innovaatioalustat ovat kategorisesti alueellisia. Tähän ei suoraan saada vahvistusta muista lähteistä - niissä innovaatioalustoja käytetään ilman alueellinen-attribuuttia.

Kuitenkin alueellisuutta implikoi moni seikka muissakin lähteissä. Gaika-hankkeen (luettu 13.8) mukaan “Innovaatioalustat ovat toiminnallisia kokonaisuuksia, joissa kaupunkiyhteisö synnyttää yhdessä uusia ratkaisuja ja uutta liiketoimintaa”. Tässä viitataan alueelliseen toimintakontekstiin eli kaupunkiin. Toisaalta nairobilainen tutkija Catherine Kilelu ym. (2013, 270) korostavat innovaatioalustoissa toimialaa (maanviljelys) eikä mitään tiettyä maantieteellisestä aluetta. Kyseinen näkemys ei kuitenkaan sulje pois sitä mahdollisuutta, etteikö innovaatioalustan toiminta voisi tapahtuisi aluekontekstissa - Näin ollen voidaan siis tehdä aineistopohjainen johtopäätös siitä, että innovaatioalustoissa voidaan nähdä olevan alueellinen aspekti mukana. Ja vaikka kategorisesti ei aina nähtäisikään innovaatioalustoja alueellisina, on innovaatioalustan yhteys innovaatiojärjestelmän käsitteeseen turvallista vetää - Innovaatioalustahan toimintatapana esiintyy attribuutista riippumatta innovaatiojärjestelmistä puhuttaessa. Innovaatioalustat kaiken kaikkiaan kytkeytyvät innovaatiojärjestelmän käsitteen alle.

Mutta mitä innovaatiojärjestelmällä tarkkaan ottaen tarkoitetaan? Käsitteenä sillä tarkoitetaan useasta taustasta tulevien toimijoiden muodostamaa ryhmää, joka vuorovaikutuksen kautta edistää innovaatioiden luomista taustallaan instituutioiden muodostama konteksti (Schrempf ym. 2013, 3). Alun perin tämä määritelmä on professori Paul Beijen käsialaa, ja hän korosti erityisesti teknologisia innovaatioita määrittelyssään. Artikkelissa “National, Regional, and Sectoral Systems of Innovation - An overview” (Schrempf ym. 2013, 5) esitetään, että innovaatiojärjestelmissä olisi kolme päälinjaa tai keskeistä alakategoriaa: kansallinen, alueellinen ja sektoraalinen innovaatiojärjestelmä.

Innovaatiojärjestelmiä ei siis ole vain yksi, vaan se on yläkäsite usealle erilaiselle alakategorialle. Harmaakorpi ja muut siis kytkevät alueelliset innovaatioalustat kansallisiin ja alueellisiin innovaatiojärjestelmiin. Vertailukohtana he käyttävät klusteripohjaista innovaatiojärjestelmämallia, joka kytkeytyy heidän mukaansa sektoraaliseen innovaatiojärjestelmään (Harmaakorpi ym. 2011, 566). Näin ollen klusterimallia voidaan pitää innovaatiojärjestelmä-käsitteen kontekstissa alueellisen innovaatioalustamallin sukulaiskäsitteenä.

Taulukko 1. Innovaatioalustan käsitteellinen taustayhteys.

Mutta mitkä sitten ovat alueellisen innovaatioalustamallin ja klusterimallin erot?

Harmaakorpi ja muut (2011, 564-566) tuovat esiin ainakin kaksi hyvin oleellista eroa klusterimallin ja alueellisen innovaatioalustamallin välillä. Ensinnäkin klusterit ovat juurikin määritelmällisesti sektoraalisia, eli ne koostuvat tietyn toimialan vaikuttajista (esim. energiateollisuus). Vastaavasti innovaatioalustatoiminta nähdään “ristipölytyksenä” (cross-fertilization) eri alojen välillä. Toiseksi innovaatioalustoja leimaa enemmän tulevaisuusorientaatio, eli ne on perustettu tulevaisuuden kehityskaaria ajatellen. Alustajohtamisen käsikirjassa (Raunio ym. 2016, 5) vastaavasti esitetään, että mallit eroavat toiminnaltaan siinä mielessä, että klusterit perustuvat tavallisesti suurten toimijoiden monivuotisiin hankkeisiin, kun taas alustamaisessa toiminnassa korostuvat avoin innovaatio (pienetkin toimijat mukana) ja ketterät kokeilut.

Vaikka edellä käsiteltyjen asioiden perusteella voi saada kuvan, että innovaatioalustasta tiedetään jo huomattavasti, todellisuudessa yhtenäistä ja yleispätevää määritelmää ei ole siitä vielä formuloitu. Näin ollen edellä esitelty olemassa olevasta aineistosta kumpuava taulukko on vain tähänastiseen, alueelliseen käsitykseen perustuva tapa mallintaa innovaatiojärjestelmien ja innovaatioalustan suhdetta. Kuten aiemmin todettiin, on olemassa myös aineistoa, joka viittaisi siihen, että innovaatioalusta voi kohdentua myös sektoraalisesti. Tätä problematiikkaa ja siitä tehtäviä johtopäätöksiä käsitellään johtopäätökset-osiossa.

2 KÄSITTEELLINEN VIITEKEHYS

Kuten jo alussa todettiin, innovaatioalusta sanana muodostuu kahdesti selkeästi erillisestä osasta. Käsitteellisteoreettinen tarkastelu kohdistetaan erikseen sekä innovaation että

alustan käsitteisiin. Vaikka innovaatioalusta muodostaakin oman sanansa ja sitä käytetään sellaisenaan eri yhteyksissä, on sen osien ymmärtäminen tärkeää, jotta pystyttäisiin innovaatioalustamääritelmän yhteydessä vertaamaan niitä elementtejä, joilla sana kytkeytyy yksittäisiin osiinsa.

2.1 Innovaatio

Termiä “innovaatio” on tiettävästi käyttänyt ensimmäisen kerran tieteellisessä kontekstissa itävaltalais-amerikkalainen taloustieteilijä Joseph Schumpeter 1900-luvun alussa. Hän näki innovaation ennen kaikkea talouteen kytkeytyvänä käsitteenä, mikä näkyy hänen teoksessaan “Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung” (1912). Kirjassa vastataan kysymykseen “mitä on taloudellinen innovaatio” seuraavin avainnäkökulmin.

1. Uusi tuote tai hyödyke
2. Parempi toimintamekanismi
3. Uudet markkinat
4. Uusi hyödykkeen raaka-aineen jakelukanava
5. Paremman organisaation luominen

(European Network for Rural Development 2013, luettu 31.7.2017)

Kohdat voivat olla osittain limittäisiä tai samanaikaisesti esiintyviä, mutta esimerkiksi kohdat 2 ja 5 eroavat siinä mielessä toisistaan, että parempi organisaatio liittyy suhteelliseen asemaan markkinoilla, kun taas parempi toimintamekanismi hyödykkeen x tehokkaampaan tuotantoon. Kohdat osoittavat ennen kaikkea sen, että innovaatiossa on kyse jonkin uuden tai paremman luomisesta - oli kyseessä sitten jokin aivan ennennäkemätön hyödyke tai vaikka vanhan idean soveltaminen paikassa, jossa on sopiva markkinarako.

Vaikka innovaatio käsitteenä on vakiintunut ja suhteellisen helppo käsittää, voi rajanveto innovaatiota muistuttavien termien kanssa olla joskus vaikeaa. Miten innovaatio eroaa esimerkiksi ideasta? Tai miten se eroaa keksinnöstä?

Idean ja innovaation ero on kenties näistä helpompi hahmottaa. Keskeisen eron on tiivistänyt muun muassa taloushallinnon professori Teresa Amabile: “Innovaatio on menestyksekkäs täytäntöönpano luovista ideoista” (Edgar, D. ym. 2014, 15). Idea on siis eräänlainen “raakile”, jota jalostamalla voidaan päästä innovaatioon. Innovaatiosta voidaan puhua kaiken kaikkiaan vasta sitten, kun idea on onnistuneesti implementoitu käytännössä.

Innovaation ja keksinnön eroa voi olla vaikeampi hahmottaa, koska molemmat voidaan ajatella askeleena eteenpäin suhteessa ideaan. Yksi lähestymistapa on nähdä innovaatio osana eräänlaista jatkumoa, jossa uusia innovaatioita syntyy toisensa perään (Edgar, D. ym. 2014, 11). Kääntäen tässä tulkinnassa keksintö tai luomus olisi vain yksittäinen ilmentys ilman, että se olisi osa mitään laajempaa kokonaisuutta. Tällainen tulkinta ei kuitenkaan yksin riitä selittämään innovaation ja keksinnön käsitteen eroa, koska keksinnön eristäminen mistään laajoista prosesseista riippumattomaksi voidaan melko helposti kyseenalaistaa.

Taloustieteen professori Masaaki Hirooka mukaan innovaation ja keksinnön ero liittyy ennen kaikkea taloudelliseen relevanssiin. Innovaatiossa tällainen relevanssi nähdään läsnä, kun taas keksintö nähdään vain “itsenään” - siitä ei ole tehty taloudellisesti merkityksellistä. (Hirooka, M. 2006, 152.) Samoin Sengupta näkee innovaation kaupallistettuna keksintönä (Sengupta, J. 2014, 86).

Tähän asti esitetyt innovaationäkökulmat ovat olleet yleisesti ottaen hyvin talousorientoituneita. Kuitenkin innovaatioiden voidaan ajatella liittyvän myös talouden ulkopuolisiin aiheisiin, kuten sosiaalisiin verkostoihin tai ympäristöteemoihin. (Edgar, D. ym. 2014, 10-11). Näin ollen voitaneen ajatella, että innovaatioita leimaa keksinnöistä poiketen se, että ne sisältävät tuotteistamisen, jonka ei tosin välttämättä aina tarvitse liittyä taloudelliseen hyötyyn, vaan esimerkiksi elämänlaadun parantamiseen. Sengupta ja Hirooka

ovatkin luultavasti taloustieteellisestä taustastaan johtuen tyytyneet selittämään innovaatiota ainoastaan taloudellisen viitekehyksen kautta. Voisiko kuitenkin innovaatioiden tapauksessa kaupallistamisen sijaan puhua tuotteistamisesta, jonka voi ajatella käsittävän myös talouden ulkopuoliset teemat?

Vaikka alussa esitelty Schumpeterin innovaatiokäsitys mahdollistaa kattavuudessaan vertailun muihin sukulaiskäsitteisiin, on kuitenkin hyvä myös tarkastella muita innovaatiomääritelmiä - Onhan mahdollista, että eri määritelmät korostavat täysin eri näkökulmia. Artikkelissa “Towards innovation measurement in the software industry” (2013) esitetään, että innovaatiomääritelmiä on kirjallisuuskatsauksen kautta löydetty yhteensä 41 kappaletta (Edison, H. ym. 2013, 1399). Artikkelissa ei ihan joka ikistä määritelmää esitetä, mutta muutama avainmääritelmä on nostettu:

“Innovaatio on prosessi, joka alkaa keksinnöstä, jatkuu keksintöjen kehittämisellä, ja johtaa uuden tuotteen, prosessin tai palvelun esittelyyn markkinoille” (Acs & Audretsch)

“Innovaatio määritellään idean tai käyttäytymismallin omaksumisena, oli kyseessä sitten järjestelmä, toimintamalli, ohjelma, laite, prosessi, tuote tai palvelu, joka on uusi omaksuvalle organisaatiolle” (Damanpour)

“Innovaatiotoiminta voidaan määritellä kaikkina yksilöllisinä toimina, jotka on suunnattu jonkin hyödyllisen uuden asian kehittämiseen, esittelyyn tai soveltamiseen millä tahansa organisaation osa-alueella” (de Jong & Kemp)

“Innovaatio on idea, menettely tai päämäärä, jonka käsitetään olevan uusi yksilölle tai muulle innovaation omaksumistaholle” (Fruhling & Keng)

<p>“Innovaatio viittaa uuden tuotteen luomiseen firman kontekstissa” (Geiger & Cashen)</p>
<p>“Organisatorinen innovaatio on johdonmukaisesti määritelty organisaatiolle uuden toimintatapa-ajatuksen omaksumisena. Innovaatio voi joko olla uusi tuote, uusi palvelu, uusi teknologia tai uusi hallinnollinen menettely” (Hage)</p>
<p>“Innovaatio määritellään ‘teknologisesti uutena tai merkittävästi parempana tuotteena verrattuna firman aikaisempaan tuotteeseen’, joka on kaupallistettu markkinoille” (Palmberg)</p>
<p>“Innovaatiot eroavat monipuolisuudessaan ja voivat vaihdella pienistä muutoksista olemassa oleviin tuotteisiin, prosesseihin ja palveluihin aina sellaisiin läpimurtotuotteisiin, -prosesseihin ja -palveluihin, jotka tuovat esiin uutuusominaisuuksia tai poikkeuksellista suorituskykyä” (Dibrell & co.)</p>

Taulukko 2. Innovaatiomääritelmiä (*Edison, H. ym. 2013, 1395*).

Yllä olevissa määritelmissä on paljon yhteneväisyyksiä: Esimerkiksi sana “uusi” tai “uutuus” esiintyy jokaikisessä. Turvallinen johtopäätös voidaankin vetää sen suhteen, että innovaatioissa on aina kyse jostakin uudesta. Samoin sellaiset sanat kuin “tuote”, “palvelu”, ”omaksuminen” ja “organisaatio” kertautuvat määritelmästä toiseen. Näistä “tuote” ja “palvelu” vastaavat kysymykseen “minä innovaatiot käytännössä näyttäytyvät”.

Omaksumista korostettaneen sen vuoksi, että halutaan erottaa innovaatio pelkästä ideasta.

Tässäkään suhteessa ei kuitenkaan olla kaikissa määritelmissä johdonmukaisia - Fruhlingin ja Kengin määritelmässähän samaistetaan idea innovaatioon. Mutta koska aiemmin esiin nostettu aineisto puhuu sen puolesta, että ne ovat kaksi merkitykseltään eri termiä, voitaneen kyseinen määritelmä termien samaistamisen osalta ohittaa. Muissa määritelmissä selkeitä ristiriitoja ei ole - ainoastaan tarkasteltava näkökulma on eri.

Näkökulmien eroavaisuudet näyttäytyvät käytännössä esimerkiksi sen suhteen, kenen kontekstissa innovaatioiden ajatellaan tapahtuvan. Palmbergin, Geigerin ja Cashen määritelmissä korostuu ajatus siitä, että innovaatiot tapahtuvat firmojen yhteydessä. Vastaavasti Hage, Damanpour, de Jong ja Kemp kytkevät innovaatiot yleisesti organisatoriseen viitekehykseen. Fruhlingin ja Kengin innovaationäkemyksessä edellisistä poiketen yksilö nostetaan jalustalle - innovaatiot voivat tapahtua tämän näkemyksen mukaan yksilön kontekstissa ilman organisaatiokytkentää. Ollakseen johdonmukainen tämä näkemys edellyttää kuitenkin käytännössä sitä, että innovaatiolla on lisäarvoa tuova vaikutus, jotta kyse ei olisi ainoastaan keksinnöstä.

Eri määritelmissä näkökulma vaihtelee kontekstin lisäksi sen suhteen, mitä pidetään innovaation konkreettisena ilmentymänä. Aiemmin nostettiin esiin sanat “tuote” ja “palvelu”. Näiden lisäksi määritelmissä esiintyvät muun muassa sanat “prosessi”, “toimintamalli” ja “laite”. Määritelmissä kuitenkin kaikkien esimerkkien kohdalla käytetään attribuuttina uusi-sanaa. Näin ollen mitkä tahansa tuotteet tai palvelut eivät ole innovaatioita, koska uutuuselementin on oltava läsnä.

Koska määritelmissä korostuu vahvasti uutuusnäkökulma, voidaanko tehdä sellainen johtopäätös, että innovaatioilla on jokin “parasta ennen -päivämäärä”, jonka jälkeen ei enää voida puhua innovaatiosta, vaan vaikkapa vain lypsylehmästä? Toisin sanoen asiat, jotka joskus ovat olleet innovaatioita, tulevat jossain vaiheessa niin vakiintuneiksi, että innovaatiokäsite ei enää sovi. Mikä tällainen konkreettinen parasta ennen -päiväys sitten olisi, on aivan oma lukunsa.

De Jongin ja Kempin määritelmässä uusi-attribuutin lisäksi korostetaan innovaation hyödyllisyyttä. Muissa määritelmissä kyseistä sanaa ei mainita, joten se erottuu joukosta helposti. Ongelma tällaisessa hyödyllisyyttä korostavassa innovaatiomääritelmässä on se, että siinä yhteydessä pitäisi pystyä määrittelemään, miten hyödyllisyyttä mitataan. Voiko innovaation käyttöönoton alkuvaiheessa edes tietää, onko se hyödyllinen? Uusi-attribuutti

lieneekin turvallisempi innovaatioista puhuttaessa, koska se ei samalla tavalla ole arvottava termi.

Kuten jo aiemmin tuotiin esille, innovaatio näyttäytyy useissa määritelmissä nimenomaan lopputulemana: esimerkiksi tuotteena tai palveluna. Kuitenkin osa määritelmistä korostaa innovaatiota ennen kaikkea prosessina, joka sitten johtaa lopputulemiin. Esimerkiksi Acsin ja Audretschin innovaatiomääritelmän kolme ensimmäistä sanaa ovat “innovaatio on prosessi”. Samoin Hage ja Damanpour korostavat innovaatioissa niiden “omaksumista”, mikä viittaa prosessimaiseen lähestymistapaan. Prosessimaisuudella tarkoitetaan tiivistetysti sitä, että innovaatiolopputulemaa ei pidetä itsestäänselvytenä, vaan halutaan alleviivata siihen johtanutta matkaa.

Kaiken kaikkiaan innovaatiota voidaan pitää sekä prosessina että lopputuloksena (Edison, H. ym. 2013, 1395). Innovaation keksinnöstä erottava tuotteistettu luonne luo painoarvoa paitsi itse innovaatiolopputulemalle, myös siihen johtaneelle tapahtumaketjulle. Tämän tapahtumaketjun sisältö vaatii kuitenkin vielä tarkastelua. Ensinnäkin mitkä ovat innovoinnin motiivit? Entä mitä käytännön työkaluja innovaatioprosessissa voidaan käyttää? Ketkä toimijat innovoivat?

Innovoinnin motiiveja on tarkastellut muun muassa MIT:n professori Eric von Hippel. Hänen tutkimustuloksistaan on paljastunut, että kaikki läheskään kaikki innovointi ei perustu ansainta-logiikkaan. Hän kyllä pitää taloudellista voittoa keskeisenä innovoinnin taustatekijänä, mutta siitä ei kuitenkaan aina ole kyse. Esimerkiksi monet kuluttajat osallistuvat täysin ilmaiseksi tuotekehittelyyn. (von Hippel 2011, luettu 14.8.2017.)

Tästä tietenkin herää kysymys, että miten kuluttajat tekemästään ilmaisesta työstä hyötyvät? Eikö itse kehitetyt innovaatiot kannattaisi patentoida? Von Hippelin mukaan kuluttajat kokevat saavansa hyötyä muuten kuin rahallisesti - hän käyttää tästä hyödystä nimeä “private return”, joka voidaan suomentaa esimerkiksi jälkikäteiseksi tuotehyödyksi. Kiitokseksi siis osallistumisesta innovaation luomiseen asiakas saa itselle sopivamman tuotteen. Varsinaisesti

rahallista hyötyä patentoimisen kautta haki von Hippelin tutkimuksen mukaan esimerkiksi Iso-Britanniassa vain 2 % kuluttajainnovoijista. (von Hippel 2011, luettu 14.8.2017.)

Profit- ja jälkikäteistä tuotehyöty -ajattelua yhdistää halu saada sellaista hyötyä, mitä ilman innovaatioita ei saisi. Joidenkin mielestä kuitenkin innovoinnissa ei ole kyse pelkästään mukavuudenhalusta tai “ekstran” saamisesta, vaan niinkin perustavaa laatua olevasta asiasta kuin selviytymisestä. Näin ajattelee muun muassa johtava innovaatiokonsultti Robert. B. Tucker - Hän perustelee väitettä ennen kaikkea globaalin talouden tendensseillä, joissa virtaukset tulevat ja menevät niin nopeasti, että ilman uutta arvonluontia koko bisnesmalli voi hetkessä häiriintyä (Tucker 2009, luettu 13.8.2017).

Innovaatioiden luomiselle on kaiken kaikkiaan olemassa motiiveja, mutta millä prosesseilla innovaatiot käytännössä syntyvät? Yksi tapa lähestyä kysymystä on jakaa innovointi kahteen lähestymistapaan: systemaattiseen ja systeemiseen. Systemaattinen innovointi on ylhäältä ohjattua aktivoimista, joissa käytetään esimerkiksi luovuuden työkaluja ja tilastoja innovoinnin lähtökohtana. Konkreettisia esimerkkejä tällaisista ovat esimerkiksi aivoriihi, mindmapping, panos-tuotos -analyysi ja markkinatarvetutkimus. Systeeminen innovointi ei taas ole samalla tavalla esikoordinoitua - siinä lähtökohtana ovat uudet, eteennousevat tilanteet ja kunkin toimialan omat asemat. (Edgar, D. et al 2014, 12-13.)

Toinen lähestymistapa innovaatioprosesseihin on käsitellä niiden oletettua vaikuttavuutta. Vaikuttavuuden pohtiminen voi auttaa hahmottamaan, minkälaista muutosta haetaan. Tehden yhteenvedon useista aineistoista Henry Edison, Nauman bin Ali ja Richard Torkar ovat tiivistäneet innovaatioiden vaikuttavuusasteet neljään eri luokkaan:

Inkrementaalinen innovaatio: Olemassa olevan päälle rakentuva, pieniä muutoksia korostava innovaatio
--

Markkinoiden läpimurtoinnovaatio: Samalla tavalla olemassa olevan päälle rakentuva, mutta huomattavasti tuottoisampi innovaatio
Teknologinen läpimurtoinnovaatio: Uuteen, erilaiseen teknologiaan perustuva innovaatio, joka ei tosin välttämättä markkinoiden läpimurtoinnovaatioiden tapaan ole aivan niin tuottoisa
Radikaali innovaatio: Täysin ennennäkemättömiä ominaisuuksia tai poikkeuksellista suorituskyyä omaava innovaatio, joka hintakilpailukyvyllään muuttaa olemassa olevat markkinat tai luo sellaiset itse.

Taulukko 3. Innovaation vaikuttavuusasteet (*Edison, H. ym. 2013, 1394*).

Kaikki asteet perustuvat muutostilanteeseen joko markkinoilla tai teknologiassa. Tällainen vaikuttavuusarviointi täyttää vähintään kaksi funktiota: Ensinnäkin se auttaa luokittelemaan innovaatioita lopputuotteena, ja toiseksi se antaa välineitä pohtimaan innovaatioprosessin aikana sitä, minkälaista muutosta haetaan.

Hieman spesifimmän innovaatioluokittelun tarjoaa innovaatiokonsulttiyhtiö Doblinin perustaja (co-founder) Larry Keeley. Hän jakaa kaikki yritysinnovaatiot kymmeneen luokkaan:

Hinnoittelu-hyöty -malli: Miten saada voittoa
Verkostot: Ulkoiset suhteet ja kumppanuudet
Organisaation rakenne
Prosessi: Voidaanko jotkut asiat tehdä eri tavalla?

Tuotetoiminta: Uudet tuotteet tai ominaisuudet
Tuotejärjestelmä: Miten tuote kytkeytyy muihin toimijoihin
Palvelu: Miten tarjota asiakastukea
Kanava: Miten päästä markkinoille
Brändi: Millainen asiakaslupaus rakennetaan
Asiakaskokemus: Miten parantaa asiakkaan elämystä

Taulukko 4. Innovaatioiden kohdistuminen (*The Ten Types of Innovation, luettu 14.8.2017*).

Taulukossa esiintyvät kohdat vastaavat kysymykseen siitä, mihin innovointi käytännössä kohdistuu. Jotkut kohdat muistuttavat toisiaan - Esimerkiksi palvelu ja asiakaskokemus ovat samantyyppisiä kohtia. Erona on kuitenkin se, että palvelulla Keeley viittaa lisätukeen ja asiakaspalveluun, kun taas asiakaskokemuksessa lähtökohdan ei tarvitse olla se, että asiakas ottaa yhteyttä (*The Ten Types of Innovation, luettu 14.8.2017*). Samoin brändi ja asiakaskokemus ovat läheisiä. Brändissä lienee kuitenkin enemmän kyse mielikuvista, kun taas asiakaskokemus tapahtuu osto/käyttöhetkellä.

Käytännön esimerkkeinä erityyppisistä innovaatioista Keeley esittelee esimerkiksi UPS-yhtiön käyttämisen Toshiba kannettavien korjaamisessa (verkostot) ja Zipcarin radikaalit muutokset autonvuokrausprosesseissa (prosessi). Zipcarin prosessiin kuuluu, että auton vuokrauksessa ei tarvitse käydä ”tiskin kautta”, vaan auton voi käydä noutamassa ilman asiakaspalvelijaa omalla tunnistella - avaimet ovat valmiina ratissa. Kolmas esimerkki kuuluu kanava-kategoriaan: Amazonin Whispernet-palvelu mahdollistaa e-kirjojen nopean lataamisen. (*The Ten Types of Innovation, luettu 14.8.2017*.)

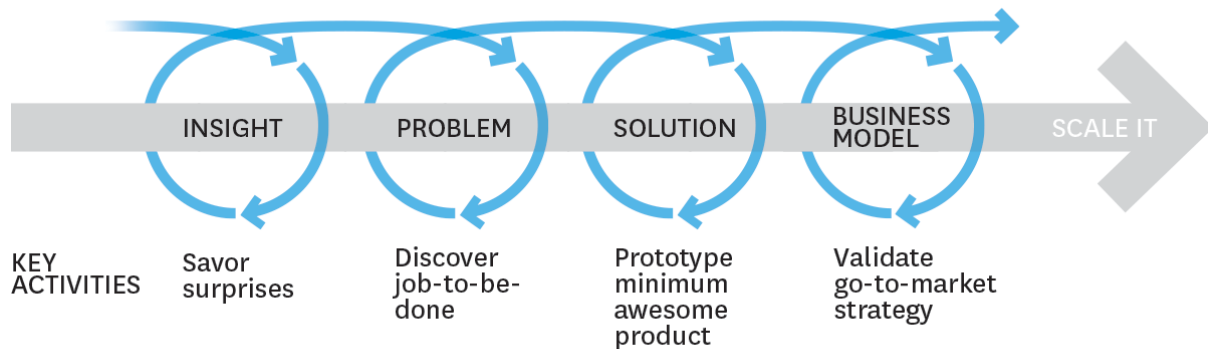
Edellä esitetyt esimerkit ja niihin kytkeytyvät innovaatiokategoriat vahvistavat entisestään käsitystä siitä, että olemassa oleva innovaatiotutkimus on hyvin markkinaorientoitunutta. Taloustieteen professori Jason Pottsin mukaan jopa ei-markkinalliset innovaatiot ovat markkinoiden ohjailemia (Quiggin & Potts 2008, 144). Hän perustelee väitettä muun muassa riippumattomien ohjelmistokehittäjien (open source) motiiveilla: Vaikka työ tehtäisiinkin ilmaiseksi, taustalla on halu saada mainetta ja toisaalta kehittää taitoja tulevaisuuden töitä ajatellen (Quiggin & Potts 2008, 148).

Kaikki tutkijat eivät kuitenkaan tällaista käsitystä jaa. Australialaisen ekonomistin John Quigginin (Quiggin & Potts 2008, 146) mukaan altruismilla on tärkeä rooli innovaatioissa: Aina ei tavoitella rahaa tai materiaa, vaan innovoidaan esimerkiksi siksi, koska ollaan uteliaita ja halukkaita selvittämään, mitä itse pystyy tekemään, samalla haluten jakaa saadut tulokset. Quigginin ja Pottsin pohdinnat esimerkiksi materiaalisista motiiveista ja altruismista korostavat kaiken kaikkiaan sitä, että innovaatioiden taustalla on psykologisia tekijöitä. Tämän tutkimuksen kannalta psykologia itsessään ei ole oleellinen näkökulma, mutta on mielenkiintoinen havainto, että innovaatioiden voidaan ajatella syntyvän ilman taloudellista kannustinta.

Innovaatioprosesseja käsiteltäessä on hyvä paitsi tarkastella erilaisia luokitteluja ja toiminnan motiiveja myös avata innovointia kronologisesti: mitä vaiheita innovaatioprosessiin liittyy? Strategian professori Jeff Dyer ja apulaisprofessori Nathan Furr ovat tutkimuksissaan toistuvasti törmänneet seuraaviin vaiheisiin innovoinnissa:

THE INNOVATOR'S METHOD

Key activities at each stage of the process.

SOURCE NATHAN FURR AND JEFF DYER

HBR.ORG

Kuvio 1. Innovaatiovaiheet (Furr, N. & Dyer, J. 2014, luettu 22.8.2017).

Professorit huomauttavat että innovointi ei ole lineaarista, vaan usein jopa “sotkuista” (Furr, N. & Dyer, J. 2014, luettu 22.8.2017). Luultavasti tästä syystä kuviossa esitetyt eri vaiheet on kuvattu mutkan kautta ennen seuraavaan siirtymistä. Joka tapauksessa avainvaiheita innovaatioprosessissa on neljä: oivallus (insight), ongelma (problem), ratkaisutapa (solution) ja liiketoimintamalli (business model).

Furrin ja Dyerin mukaan monesti tehdään se virhe, että suoraan oivaltamisesta siirrytään ratkaisun luontiin, vaikka oleellinen vaihe - ongelmanmäärittely - jää tällöin välistä. Tästä herää kysymys, että miten oivaltaminen ja ongelmanmäärittely eroavat toisistaan? Eivätkö ne kulje käsi kädessä? Professorit kuvaavat oivaltamista “inspiraatiovälähdyksenä” ja ongelman ymmärtämisen johtolankana. Vastaavasti ongelmassa ollaan jo “syvemmillä”: Aivan kuten kuviossa todetaan, ongelma-vaiheen ideana on löytää tarkasti se, mitä täytyy tehdä. (Furr, N & Dyer, J. 2014, luettu 22.8.2017.)

Kun ratkaisusta siirrytään liiketoimintamallin luomiseen, professorit korostavat sitä, että liiketoimintamalli muotoutuu lopullisesti vasta kokeilun kautta. Toisin sanoen liiketoimintamallia ei vain luoda paperille, ja sitten oletetaan, että sitä ei tarvitse käynnistyksen jälkeen muokata. Furr ja Dyer huomauttavat, että toiminnan skaalaaminen ennen toimivan liiketoimintamallin formulointia saattaa kuluttaa turhaan toimijan arvokkaita

resursseja. (Furr, N & Dyer, J. 2014, luettu 22.8.2017.) Liiketoimintamalliin kytkeytyviä käytännön asioita voidaan ajatella olevan esimerkiksi jakeluverkostot, alihankinta, brändi ja hallinto.

Kaiken kaikkiaan innovaatioita koskevassa kirjallisuudessa korostuvat erilaiset luokittelut, pohdinnat ja määritelmälliset näkökulmat. Kuitenkin yksi näkökulma jää helposti piiloon: ketkä toimijat innovoivat? Kysymys sinällään on hieman vaillinainen, koska voitaneen olettaa, että teoriassa kuka vain voi innovoida, jos lähtökohdat ovat oikeat.

Innovaatiostrategikko Jorge Barban (luettu 23.8.2017) mukaan tällaisia lähtökohtia ovat esimerkiksi taito ja tahto. Joka tapauksessa paremmin muotoiltu kysymys voisi olla "Miten toimijuus näkyy innovoinnissa?"

Business Dictionary antaa karun kuvan innovatiivisista toimijoista: Tyypillisesti vain 2 prosenttia ihmisistä kuuluu innovaattori-luokkaan - loput kuuluvat omaksujiin ja perässäkulkijoihin. Tyypillisiä piirteitä innovaattoreille ovat määritelmän mukaan muun muassa korkea koulutustausta sekä veto muutokseen ja uusiin kokemuksiin. Business Dictionary, luettu 23.8.2017.)

Toisaalta innovaatioprosessi sisältää paljon muutakin kuin varsinaisen ratkaisuvaiheen. Näin ollen voitaneen ajatella, että innovaatioissa voi olla mukana muitakin kuin kahteen prosenttiin kuuluvia innovaattoreita. Britannian hallinnon Innovate UK -viraston varajohtaja Richard Miller onkin todennut, että hallituksilla on rooli innovaatioissa ongelmien formuloijana ja ihmisten yhdistäjänä - näin ne siis voivat luoda puitteita innovaatioille (Euractiv 2016, luettu 23.8.2017).

MIT:n professori Yossi Sheffi korostaa johtajuuden merkitystä innovoinnissa. Sellaiset johtajat, jotka ovat muutosvastarintaisia, luovat yleensä sellaisen kulttuurin, jossa innovointia ei tapahdu. Samoin jos kannustimia tai palkitsemisia ei ole, innovointipotentiaali ei täyty. (Sheffi 2015, luettu 23.8.2017.) Implisiittisesti tästä voidaan tehdä se johtopäätös, että innovaatiotoimijoita voivat olla organisaatioissa niin johtajat kuin rivihenkilöstökin.

Aikaisemmin tuotiinkin jo esiin, että kuluttajat saattavat osallistua tuotekehittelyyn sen toivossa, että he saavat itselleen parempia tuotteita. Aina innovaatiotoimijoiden ei siis tarvitse olla osana mitään yritystä tai organisaatiota. Samoin nostettiin se näkökulma, että innovaatioiden taustalla voi olla puhtaan altruistisia motiiveja. Näin ollen voitaneen ajatella esimerkiksi kaupunkikehittämisen näkökulmasta, että kuka tahansa elinympäristön parantamisesta motivoitunut henkilö saattaa osallistua innovointiin, jos siihen hänelle mahdollisuus tarjotaan. Tämä on mielenkiintoinen pointti, koska innovaatioalusta saattaa olla yksi tällainen osallistumiskanava ihmisille. Sinänsä tämän tutkimuksen puitteissa ei lähdetä erittelemään sitä, mihin innovaatioalustan toiminta käytännössä kohdistuu, mutta potentiaalisen jatkotutkimuksen kannalta edellä mainittu näkökulma on mielenkiintoinen.

2.2 Alusta

Toisin kuin innovaation käsitteen kohdalla, alustoja käsittelevää tutkimuskirjallisuutta ei ole kovin paljon. Kuitenkin pelkästä alustasta löytyy paljon enemmän syväluotaavaa materiaalia kuin jos puhuttaisiin spesifimmin innovaatioalustoista. Tämä tosiasia kävi ilmi esimerkiksi siinä, että alustan käsitteelle on luotu vakiintuneita, käytännössä aina talouden mekanismeihin perustuvia määritelmiä.

Kirjojen *Platform Scale* ja *Platform Revolution* (co-author) luoja Sangeet Paul Choudary määrittelee alustan seuraavalla tavalla:

“A platform is a plug-and-play business model that allows multiple participants (producers and consumers) to connect to it, interact with each other and create and exchange value.”

(Choudary, luettu 12.6.2017)

Alustan rakenteessa keskeisiä elementtejä tämän määritelmän mukaan ovat moniosallisuus, verkostojen kokoaminen yhteen paikkaan, ja eri toimijoiden välisen vuorovaikutuksen ja arvonlisäyksen mahdollistaminen. Samoja näkökulmia korostaa myös alustaratkaisuja tarjoavan Applicon toimitusjohtaja Alex Moazed:

“A platform is a business model that creates value by facilitating exchanges between two or more interdependent groups, usually consumers and producers.”

(Moazed 2016, luettu 30.5.2017)

Moazed korostaa vielä erikseen toimijoiden välistä riippuvuussuhdetta. Ei siis pidetä sattumana tai ajoittaisena sitä, että toimijat (esimerkiksi kuluttajat ja tuottajat) ovat tekemisissä toistensa kanssa. Tämä implikoi sitä, että toimijoiden väliselle vuorovaikutukselle toimintansa keskittävälle alustalle on olemassa vakiintunut markkinarako.

Edellä mainittujen henkilöiden lisäksi alustan käsitettä on avannut informaatiotieteiden (Informations Systems) professori Amrit Tiwana. Hän tarkastelee alustaa ennen kaikkea digitaalisten alustojen näkökulmasta:

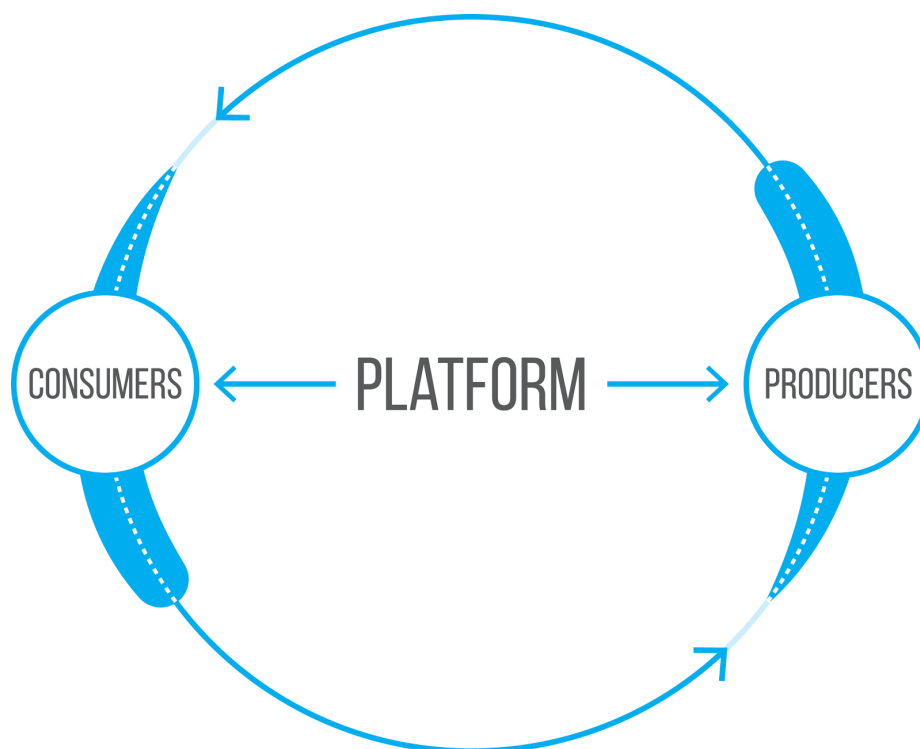
“A platform based ecosystem consists of two major elements - a platform and complementary apps...” s.5

(Tiwana 2013, 5)

Erilaiset sovellukset toimivat siis alustan yhteydessä, ja yhdessä ne muodostavat ekosysteemin. Alustalla ei siis Tiwanan mukaan tarkoiteta koko alustaperusteista ekosysteemiä, vaan nimenomaan ekosysteemin “moottoria” - alusta ja sen kautta luotu sisältö on eriytetty toisistaan. Alustan tehtävänä olisi tarjota paitsi rajapinta toimijoiden väliselle vuorovaikutukselle myös olla mahdollistajana toimijoiden tuottamalle sisällölle (Tiwana 2013, 7).

Edellä käsitellyt määritelmät antanevat jonkinlaisen yleiskuvan alustan käsitteestä. Toisaalta sellaiset termit kuin mahdollistaminen ja toimijoiden moniulotteisuus ovat sellaisinaan aika abstrakteja käsitteitä. Näin ollen alustan tarkempi avaaminen lienee paikallaan. Yksi lähestymistapa tässä on käsitellä sitä, mitä alusta EI ole.

Alustalle vastakkaisena mallina muun muassa Moazed ja Johnson pitävät lineaarista bisnesmallia. Siinä on kyse suorasta omaan omistukseen kuuluvien tuotteiden myymisestä kuluttajille. Tästä poiketen alusta ei niinkään omista tuotannontekijöitä ja tuotteita, vaan tarjoaa keinot yhteyksien muodostamiseen. Alustassa ei siis ole kyse tuotteiden monipuolisuudesta, vaan nimenomaan verkostojen monipuolisuudesta. (Johnson 2017, luettu 12.6.2017.) Alustaa voidaan siis pitää valtavirtayritystoiminnasta poikkeavana toimintamallina.

Kuvio 2. Alusta (Moazed 2014, luettu 12.6.2017).

Yllä olevassa kuviossa näytetään, kuinka alusta tarjoaa rajapinnan, puitteet ja eräänlaisen oikotien eri toimijoiden kohtaamiselle. Kuvio myös osoittaa, että alusta on yksittäisistä tuottajista riippumaton yksikkö. Tästä voidaan taas tehdä sellainen johtopäätös, että läheskään

kaikki verkkokaupat tai teknisiä ratkaisuja tarjoavat yritykset tuotteineen eivät ole alustoja, vaikka sellaisiksi ne itseään joskus saattavatkin väittää. Vaikka esimerkiksi eri yritysten verkkokaupat helpottavat kuluttajan ja tuottajan kohtaamista, ne eivät kuitenkaan ole alustoja, koska ne ovat alustasta poiketen alisteisia yksittäiselle toimijalle.

Edellä käsitelty erittely saattaa herättää sellaisen kysymyksen, että mihin alustoja tarkalleen tarvitaan? Eikö olisi helpompaa, jos kaikki toimisi lineaarisesti, ja jokainen yritys kontrolloisi omia keinojaan helpottamaan kohtaamista sidosryhmiin? Tätä problematiikkaa käsittelee professori Tiwana seuraavalla tavalla:

“In theory, that’s the premise of platform thinking; instead of one company having to implement all the black boxes, hundreds of thousands of different companies (as in the case of iOS and Android) can create the black boxes”

(Tiwana 2013, 81)

“Mustilla laatikoilla” Tiwana viittaa suoritteisiin tai tuotteisiin, jotka ovat yrityksen, yksilön tai muu toimijan aikaansaamia. Eli esimerkiksi sen sijasta, että jokin yritys ottaisi itse asiakseen luoda videosisältöä kaikenlaisille kuluttajille, yritys voisikin perustaa liiketoimintansa sille, että erilaista videosisältöä luoville yksilöille olisi olemassa jokin yhteinen paikka, mihin omaa tuotantoa voi ladata. Yksi itsestäänselvä alustaesimerkki tämän toimintamallin hyödyntämisestä on YouTube.

Alustaa voidaan siis pitää sisällöntuottajien ja käyttäjien näkökulmasta kohtaamispaikkana. Tätä tulkintaa tukee myös aiemmin esitelty Choudaryn alustamääritelmä, jossa korostuvat osallistujien vuorovaikutus (interaction) ja arvonluonti (value creation, value exchange). Arvonluonti voi käytännössä näkyä esimerkiksi YouTuben käyttäjien kohdalla siten, että kissavideoita ei tarvitse metsästä tuhansilta eri videosivuilta, vaan sen sijasta on luotu yksi suhteellisen toimiva kohtaamispaikka kissavideoiden tuottajille ja kuluttajille.

Arvoa luovien edellytysten rakentaminen tekee alustasta toiminnallisessa mielessä kohtaamispaikan ohella eräänlaisen ponnahduslautan. Tätä sanaa esimerkiksi Moazed ei suoraan käytä, mutta hänen alusta-määritelmässään korostuva “facilitating exchanges” eli erilaisten osapuolten välisten transaktioiden helpottamisen voidaan katsoa viittaavaan nimenomaisesti juuri siihen. Ponnahduslauta-tulkinta alustasta tarkastelee alustaa ennen kaikkea siihen kytkeytyvien sisällönluojien näkökulmasta, kun taas kohtaamispaikka-tulkinnassa korostuvat sekä sisällönluojat että -kuluttajat. Molemmat alustatulkinnat korostavat myös sitä, että varsinaisen alustan perusfunktiona on toimia eräänlaisena mahdollistajana tai fasilitaattorina.

Kun alustaan viitataan kohtaamispaikkana tai ponnahduslautana, on vaarana, että näennäisesti alustaa muistuttavat “kohtaamispaikat” tai “ponnahduslautat”, kuten joidenkin yritysten verkkokaupat, rinnastetaan alustoihin, vaikka ne eivät sellaisia olisi. Termien heikko puoli onkin se, että ne kuvaavuudestaan huolimatta ovat suhteellisen avaria. Siksi näitä termejä käytettäessä on vielä syytä korostaa alustan perusominaisuutta, eli sitä, että se tarjoaa rajapinnan siitä riippumattomien toimijoiden vuorovaikutukselle eikä rajapintaa itsensä ja jonkin sidosryhmän, esimerkiksi kuluttajien, välille. Jos siis puhutaan kohtaamispaikasta tai ponnahduslaudasta, viitataan siinä tässä tutkimuksessa alusta-nimiseen toimintamalliin eikä oteta kantaa termien mahdollisiin muihin käyttötarkoituksiin.

Alustasta puhuttaessa on kaiken kaikkiaan korostunut sen erillisyys suhteessa siihen yhteydessä oleviin toimijoihin. Mutta millainen toimija alusta itsessään on? Voidaanko siihen viitata edes toimijana? Choudaryn alustamääritelmässä mainitaan sanayhdistelmä “plug-and-play business model”, millä viitataan eräänlaiseen kellopelimäiseen toimintaan. Alustan toimijuus siis näyttäisi Choudaryn implikoimana olevan melko passiivista.

Myös muiden tutkimuksessa tähän asti viitattujen alusta-asiantuntijoiden näkökulma alustan toimijuuteen korostaa enemmän ylläpitoa kuin alustan yhteydessä toimivien toimijoiden operatiivista peesausta. Sekä Moazed että Tiwana korostavat alusta-määritelmässään alustan

fasilitoivaa perusröölää. Kun he viittaavaat vuorovaikutukseen tai arvonaluontiin, keskiössä ovat alustan osallistajat (participants; groups), ei itsessään alusta.

Teknologiaa alustoja korostava professori Tiwana tiivistääkin alustan seuraavalla tavalla:

“The Extensible codebase of a software-based system that provides core functionality shared by apps that interoperate with it, and the interfaces through which they interoperate”

(Tiwana 2013, 7)

Vaikka alustaa korostetaan tiivistelmässä digitaalisena, voitaneen ajatella, että alusta voi olla myös ei-digitaalinen, jos se on toiminnallisesti samanlainen. Joka tapauksessa alustalla on siis kyllä Tiwanan mukaan yhteys siinä oleviin toimijoihin, mutta se näkyy vain “ydintoiminnoissa” ja “rajapintojen luomisessa”. Provide-sanalla viitattaneen siihen, että nämä ydintoiminnot kerran hankitaan ja luodaan ja sen kautta toimitaan. Näin ajatellen Tiwanan alusta-tulkinta on erittäin lähellä Choudaryn “plug-and play”-ajatusta.

Kaiken kaikkiaan olemassa oleva alustatutkimus johdattaa alustan käsitteen kohdalla sellaiseen tulkintaan, että niiden toimijuus on suhteellisen passiivista, fasilitoivaa mahdollistamista. Kun tarkastelu siirtyy tutkimuksessa myöhemmin tarkennetusti innovaatioalustoihin, on mielenkiintoista selvittää, miten toimijuus näkyy niissä. Voitaisiinko ne nähdä myös aktiivisina, osallistujien toimintaa jatkuvasti manageroivina aktiivisina toimijoina?

Toimijuuden lisäksi alustoja tarkasteltaessa on mielenkiintoista käsitellä niiden omistajuutta ja käyttäjyyttä. Professori Tiwanan mukaan alustan kautta toimivat tahot tai käyttäjät kytkeytyvät hallinnallisesti alustan omistajaan:

“Governance therefore flows from the platform owner who governs to app developers who are governed by the platform owner”

(Tiwana 2013, 118)

Tämä Tiwanan tulkinta on linjassa Moazedin alustatulkinnan kanssa, jonka mukaan itsenäinen alusta tarjoaa puitteet eri verkostojen keskinäiselle toiminnalle. Näiden puitteiden mukaan käyttäjien on toimittava, ja juurikin puitteiden muodostamaan kokonaisuuteen Tiwana viitanneekin governance-termillä. Alustan käyttäjien ja sen omistajan suhdetta ei kuitenkaan siis voida pitää varsinaisesti työsuhteena, koska alustan puitteiden sisällä käyttäjillä on vapaat kädet toimia itsenäisesti (Tiwana 2013, 117).

Kun alustan perusolemusta on käsitelty, voidaan alkaa pohtia sitä, miten alustat näkyvät käytännössä. Miten niitä esimerkiksi voitaisiin luokitella? Missä eri käytännön muodoissa alustat näkyvät? Choudary tarjoaa jälkimmäiseen kysymykseen yhdeksi vastaukseksi kolmen eri kerroksen alustaluokittelun:

1. Verkosto/yhteisö
2. Infrastrukturi
3. Data

Kuvio 3. Alustan eri tasot (*Choudary, luettu 12.6.2017*).

Ensimmäinen taso on suhteellisen selvä - Aikaisemmin onkin jo osoitettu, että alusta-nimisen toimintamallin lähtökohtana on verkostojen yhteensaattaminen. Sen sijaan infrastruktuuri-taso ja data-taso vaativat selitystä - mitä niillä tarkoitetaan?

Choudaryn mukaan infrastruktuuria voidaan pitää alustan pohjaratkaisuna. Jotta yhteisö pystyy luomaan alustan lähtökohdista arvoa, tarvitaan yhteinen maaperä, josta ponnistaa. Tiivistäen Choudaryn mukaan infrastruktuuri on siis se, mitä rakennetaan, jotta alustayhteisö voi toimia. Havainnollistavana esimerkkinä toimii esimerkiksi android-alusta, jossa

infrastruktuuri näyttäytyy niinä teknologisinä elementteinä, joihin sovelluskehittäjät yhteensovittavat luomansa sovellukset. (Choudary, luettu 12.6.2017.)

Alustan data-tasoa Choudary tarkastelee lähinnä siitä näkökulmasta, että dataa tai tietoa voi hyödyntää arvonluonnissa (Choudary, luettu 12.6.2017). Tarkemmin datan käsitettä hän ei kuitenkaan avaa. Konkreettisten esimerkkien (käyttäjäkokemus, kiinnostuksen kohteet) kautta kuitenkin voidaan päätellä, että datalla tarkoitetaan kaikkea tietoa, mitä alustan toiminnassa syntyy. Näkökulma on tässä käyttäjälähtöinen.

Epäselväksi jää, tarkoittaako Choudary alustan data-aspektilla myös kaikkea sisältöä, joka alustaan käyttäjien toimesta luodaan. Käytännössähän sisältö voi näyttäytyä esimerkiksi luotuina sovelluksina. Jos Choudary viittaa datalla toimijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa syntyvän tiedon lisäksi konkreettiseen, toimijoiden luomaan sisältöön, on kyseessä ristiriitainen alustanäkemyks suhteessa professori Tiwanan alusta-ekosysteemi - erittelyyn.

Tiwanan mukaan alustaa ei siis tule sekoittaa ekosysteemin käsitteeseen, joka kattaa varsinaisen alustan lisäksi sen yhteyteen luodun sisällön. Choudary vastaavasti näkee, että kaikissa alustoissa näkyvät edellä esitellyt kolme tasoa: Verkosto, infrastruktuuri ja data (Choudary, luettu 12.6.2017). Jos data tulkitaan myös sisällöksi, poikkeavat Tiwanan ja Choudaryn alustanäkemykset toisistaan. Choudary näin tulkittuna näkisi siis alustan alustana silloinkin, kun Tiwana näkisi sen ekosysteeminä. Mutta koska Choudary jättää datan käsitteelle tulkinnanvaraa, ei tällaista johtopäätöstä voida kritiikittä tehdä.

Alustojen konkreettisessa luokittelussa Alex Moazed näkee kaksi luokittelun kärkilinjaa: alustat, jotka perustuvat jonkinlaiseen vaihdantaan (exchange platforms) ja alustat, jotka perustuvat luontiin tai valmistukseen (maker platforms). Nämä vaihdanta-alustat ja luontialustat jakaantuvat vielä seuraavanlaisiin alakategorioihin:

Vaihdanta-alustat	Luontialustat
Palveluiden kauppapaikka	Kehitysalusta
Tuotteiden kauppapaikka	-Suljettu kehitysalusta
Maksunsiirtoalusta	-Kontrolloitu kehitysalusta
Sijoituslusta	-Avoin kehitysalusta
Sosiaalisten verkostojen alusta	Sisältöalusta
Yhteydenpitoalusta	-Mediapainotteinen sisältöalusta
	-Sosiaalispainotteinen sisältöalusta

Taulukko 5. Alustojen luokittelu (Moazed 2016, luettu 12.5.2017).

Kauppapaikoilla (marketplace) Moazed ei tarkoita mitä tahansa kauppapaikkaa, vaan sellaista, jossa alusta toimintamallina on lähtökohtana. Eli alusta keskittyy tarjoamaan vuorovaikutuskanavan eri ostajille ja myyjille sen sijaan, että se ainoastaan itse ostaisi tai myisi. Tällaisista palveluiden tai tuotteiden kauppapaikoista Moazed nostaa esimerkeiksi Uberin ja Ebyn.

Tiivistetysti vaihdanta-alustoissa on siis kyse siitä, että helpotetaan rahan, suoritteiden, keskustelujen ja verkostoitumisen kulkua. Luontialustat poikkeavat vaihdanta-alustoista ydinfunktioltaan tässä suhteessa - Olennaista ei ole olemassa olevien asioiden yhteensattaminen, vaan täysin uuden luominen. Tarkemmin kehitysalustojen ja sisältöalustojen eroja Moazed ei erittele, mutta hänen nostamiensa esimerkkien kautta (iOs=kehitysalusta ; Instagram=sisältöalusta) voidaan päätellä, että kehitysalustoissa on kyse “kovemmasta” luonnista, mikä näkyy esimerkiksi uusina sovelluksina ja konsepteina. Vastaavasti sisältöalustassa on kyse “pehmeämmästä” luonnista, mikä näkyy esimerkiksi alustan käyttäjien omien kuvien, videoiden ja tekstien tuottamisena ja jakamisena.

Kehitysalustat jakaantuvat vielä erikseen suljettuun, kontrolloituun ja avoimeen. Tässä on kyse aste-eroista sen suhteen, miten alusta kontrolloi kehittäjiensä toimintaa. Esimerkiksi

Linux on täysin avoin alusta, kun taas iOS kontrolloi kehittäjiä omien puitteidensa lähtökohdista. Suljetussa kehitysalustassa kehittämisinfrastrukturi on tarkoitettu vain rajoitetulle joukolle.

Media- ja sosiaalispainotteiset alustat eroavat toisistaan sen suhteen, mikä on sisällöntuotannon motiivi - Eli onko alustan käyttäjien tavoitteena verkostoitua vai päästä käsiksi luotuun materiaaliin. Esimerkkinä sosiaalispainotteisesta alustasta toimii Instagram ja vastaavasti mediapainotteisesta alustasta Amazon Kindle (Moazed 2016, luettu 12.5.2017). Tästä voi nousta helposti kysymys, että miten sosiaalispainotteinen sisältöalusta eroaa sosiaalisten verkostojen alustasta. Nehän kuuluvat vaihdanta- vs. luontialustajaottelussa täysin eri kategoriaan, joten kysymys on aiheellinen. Moazed ei tarkemmin lähde eroja erittelemään, mutta voitaneen päätellä, että kysymys on lähestymistapaeroista. Sisältöalustat näkevät käyttäjien luoman sisällön itseisarvona, kun taas sosiaalisten verkostojen alustat näkevät luodun sisällön välinearvona.

Aikaisemmin nostetuista konkreettisista alustaesimerkeistä voi tehdä sellaisen käytännön johtopäätöksen, että ne ovat joko suhteellisen tunnettuja yrityksiä tai jonkin suuren yrityksen merkittäviä osia. Jos vertaillaan maailman eri yrityksiä markkina-arvon mukaan, voidaan havaita, että viiden suurimman joukossa (tilanne 18.7.2017: Apple, Google, Microsoft, Amazon, Facebook) jokaikinen on joko puhdas alusta tai sellainen, joka hyödyntää alustaa liiketoimintamallina (Applella on iOS ja Microsoftilla Azure). Mutta vaikka Applen ja Microsoftin laskisi pois, on mielenkiintoinen havainto, että viiden markkina-arvoltaan suurimman yrityksen joukosta kolme on puhtaita alustoja. Amazon kauppapaikkana kuuluu kategorisesti tuotteiden kauppapaikkaan ja Facebook sosiaalisten verkostojen alustaan (Moazed 2016, luettu 12.5.2017). Googlea Moazed ei aseta mihinkään yksittäiseen kategoriaan, mutta voitaneen päätellä, että sopivin kategoria sille on mediapainotteinen sisältöalusta. Kaikkia alustoja yhdistää se, että ne ovat itsenäisiä kohtaamispaikkoja eri verkostoille.

Liiketaloudellisuus korostuu paitsi konkreettisissa alustaesimerkeissä myös alustamääritelmissä. Sekä Choudary että Moazed käyttävät sanaa “business model” omissa alustamääritelmissään. Alustan hyödyntämiselle toimintamallina on siis liiketaloudelliset lähtökohdat. Käytännössä tämän mahdollistaa aikaisemmin esiinnostettu Tiwanan käyttämä metafora mustista laatikoista, jotka viittaavat yksittäisiin suoritteisiin tai tuotteisiin, jotka ovat toimijan x tuottamia. Näitä mustia laatikkoja lineaarisesti toimivat yritykset eivät pysty tuottamaan niin paljon kuin alustat, joiden toiminta perustuu siihen, että sadat ja tuhannet ulkopuoliset toimijat tekevät itse “mustat laatikot” alustan varjon alla. Tämä volyymiero voi olla yksi syy sille, miksi alustat pärjäävät markkinoilla niin hyvin.

Kaiken kaikkiaan niin alustojen määrittely, käytäntö kuin suureen käyttäjävolyyymiin perustuva toimintastrategia viittaavat siihen, että alustamaisen toimintamallin taustalla piilee perin usein ansaintalogiikka. Toisaalta vaikka liiketaloudessa ilmenee alustoja, ei se yksiselitteisesti tarkoita, että esimerkiksi innovaatioalustojen tapauksissa kaikki toiminta perustuisi rahaan tai sen hankintaan. Esimerkiksi kaupunkikehitykseen kytkeytyvät innovaatioalustat saattavat pitää kaupunkilaisten elämänlaatuun liittyviä аспектеja itseisarvona. Tässä tutkimuksessa fokuksessa ovat nimenomaan innovaatioalustat, ja analyysi-luvussa tullaan analysoimaan käsitteen konkreettista sisältöä. Mielenkiintoinen pohdinta onkin innovaatioalustan käsittemäärittelyyn nojaten se, mihin aiemmin esitettyyn alustakategoriaan (taulukko 5) innovaatioalustat kuuluisivat, sikäli kuin innovaatioalustoja voidaan pitää yhtenä alustatyypinä. Johtopäätökset-luvussa vertaillaankin analyysi-luvussa tehtyä innovaatioalustamääritelmää sekä taulukko 5:n alustakategorioita.

3 TUTKIMUSMETODIT

Tutkimusaineisto koostuu sekundäärisestä lähdeaineistosta: Haastatteluja tutkimuksessa ei sovelleta. Kaikki saatavissa oleva kirjallisuus ja olemassa oleva lähdeaineisto innovaatioalustan käsitteeseen liittyen toimivat tutkimuksen materiaalirunkona. Tällainen aineisto toimii kaiken kaikkiaan lähtökohtana tutkimuksen avainkysymyksiin vastaamisessa.

Metoditarkastelun lähtökohtana ovat siis tutkimuksen kaksi avainkysymystä:

1. Miten innovaatioalusta voidaan määritellä?
2. Millainen on innovaatioalustan ja toimijuuden välinen suhde?

Konkreettisia tapoja työstää käsitelmäärittelyä on useita. Tässä tutkimuksessa sovellettava tutkimusmetodi on sisällönanalyysi: Se on tapa, jossa tarkastellaan jo olemassa olevia tekstejä ja jossa pyritään luomaan asiasta x tiivistetty kuvaus (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105).

Innovaatioalustan kaltaiselle konseptille, josta jo jotain aineistoa on olemassa, ja joka on alkanut vakiintua yleiseen käyttöön, tällainen sekundääriseen aineistoon nojaava analyysitapa on sopiva.

Olemassa olevalla aineistolla viitataan siis paitsi jonkinlaisiin aikaisempiin yrityksiin määritellä innovaatioalustan käsite, myös siihen, että teoriapohja innovaatioalustalle innovaatiojärjestelmä-konseptin (innovation systems) kautta on jo olemassa. Tästä syystä aineistolähtöisesti teoriaa rakentava grounded theory -metodi ei ole sopiva, vaikka se periaatteessa sopisikin sellaiselle aiheelle, josta ei ole vielä suuremmin tutkimusmateriaalia.

Grounded theory ei ole myöskään ainoa kilpaileva vaihtoehto sisällönanalyysille: Conceptual analysis eli käsiteanalyysi on metodikokonaisuus, jonka periaatteessa voisi ajatella sopivan

innovaatioalustan määrittelylle. Käsitemallin keskeinen käsitteellistämiseen liittyvä osa-alue on constructive analysis, jossa perusideana on rakentaa kahdelle näennäisesti erilaiselle käsitteelle yhteinen linkki (Kosterec 2016, 221-222). Jos innovaatio ja alusta määriteltäisiin pelkästään toistensa summana, tämä olisi hyvä metodi. Kuitenkin innovaatioalustaa käytetään myös itsenäisenä käsittekokonaisuutena, joten pelkkä yksi ynnä yksi ei toisi välttämättä mitään lisäarvoa. Eli koska constructive analysisin lähtökohtana on eksplisiittisen linkin puuttuminen, ja koska innovaatioalusta-sanaa käytetään jo käsittekokonaisuutena, mikä viittaa siihen, että eksplisiittinen linkki on olemassa, ei constructive analysis sovi innovaatioalustamäärittelyyn.

Constructive analysis -metodin voisi periaatteessa ajatella sopivan myös avainkysymykseen kaksi, eli toimijuuden ja innovaatioalustan välisen suhteen tarkasteluun. Siinäkin kuitenkin kompastuskiveksi muodostuu se, että innovaatioalustamateriaalissa on jo olemassa toimijuuteen ottavaa kantaa. Suora, eksplisiittinen linkki siis on jo olemassa. Näin ollen suoran linkin puutetta edellyttävä constructive analysis ei sovi kumpaankaan tämän tutkimuksen avainkysymykseen.

Kaiken kaikkiaan sisällönanalyysi metodina sopii tämän tutkimuksen kontekstiin parhaiten erilaisista tutkimusmetodeista - Se ei sisällä kummankaan avainkysymyksen kohdalla niitä kompastuskiviä tai puutteita, mitä muut vaihtoehtoiset metodit sisältävät. Sisällönanalyysin ytimessä on siis muodostaa "tiivistetty kuvaus" ilmiöstä, ja semanttisesti se sopii erinomaisesti tutkimuksen tavoitteisiin luoda synteettinen määritelmä (eli tiivistetty kuvaus) innovaatioalustasta sekä kuvata napakasti toimijuuden ja innovaatioalustan suhdetta. Sisällönanalyysi ei ole siis paitsi vertailumielessä paras tutkimusmetodi, vaan myös semanttistavoitteellisesti juuri sopiva.

Käytännön toteutuksessa sisällönanalyysi metodina näyttäytyy siinä, että aineisto hajotetaan pieniin osiin, ja siitä lähdetään rakentamaan käsitteellistä synteesiä (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 109-116). Mutta miten se näkyy käytännössä tässä tutkimuksessa?

Analyysin alun lähtökohtana on olemassa oleva innovaatioalustatutkimus. Olemassa olevasta innovaatioalustatutkimuksesta poimitaan ne kohdat, joissa on pyritty kuvaamaan innovaatioalustan ydinajatus joko predikatiivilauseina (“innovaatioalusta on...”) tai muuten vastaavalla tavalla määrittelyn ollessa keskeisenä pyrkimyksenä. Nämä kohdat taulukoidaan, ja kun kaikki kohdat on listattu taulukkoon, voidaan kyseistä taulukkoa käyttää lähtökohtana sekä innovaatioalustan määrittelylle että toimijuuden ja innovaatioalustan välisen suhteen tarkastelulle. Sisällönanalyttisesti tämä tarkoittaa aineistolähtöisyyttä, ei esimerkiksi teoriaohjaavuutta tai teorialähtöisyyttä.

Järjestys menee tutkimuksessa niin, että ensin pyritään vastaamaan avainkysymykseen yksi, eli siihen, miten innovaatioalusta voidaan määritellä. Tämän jälkeen siirrytään innovaatioalustan ja toimijuuden suhteen tarkasteluun. Määrittelypyrkimyksen ensimmäinen vaihe ydinajatuskohtien taulukoinnin jälkeen on tehdä kustakin taulukon kohdasta toiminta-ajatuksellinen tiivistys. Näkökulmana tiivistykselle on siis kysymys “mitä innovaatioalustalla tarkoitetaan rakenteellisesti ja toiminnallisesti”. Tutkimuksen oletuksena on, että tämän operationaalisen kysymyksen kautta voidaan saavuttaa riittävä informaatio määrittelyn luomiseen.

Tutkimusmetodinäkökulmasta tarkasteltuna toiminta-ajatuksellisten tiivistysten luominen aineistosta on sisällön purkamista pieniin osiin. Purettujen tiivistysten aputyökaluna käytetään taulukointia, jossa kukin purettu tiivistys on koodattu omaksi kohdakseen. Koodaaminen näkyy käytännössä esimerkiksi muodossa 1/10 tai 4/10. Koodaamisen funktiona on helpottaa yksittäisten tiivistysten käsittelyä: Ei siis aina tarvitse toistaa kaikissa tilanteissa tiivistyksen verbaalista muotoa kokonaisuudessaan, vaan voidaan käyttää sen sijaan koodia, joka kuvaa kyseistä tiivistystä. Kyseessä on siis tutkimustekninen toimenpide.

Kun toiminta-ajatuksellisten tiivistysten taulukointi on näin suoritettu, siirrytään määrittelypyrkimyksellisen sisällönanalyysin toiseen vaiheeseen: purettujen tiivistysten tai ydinsanomien luokitteluun näkökulman mukaan. Koska ydinsanomien on formuloitu

kysymyksen “mitä innovaatioalustalla tarkoitetaan rakenteellisesti ja toiminnallisesti” kautta, on luontevaa luokitella kyseiset ydinsanomien juurikin niihin, jotka korostavat rakennetta, ja niihin, jotka korostavat toimintaa.

Määrittelypyrkimyksellisen sisällönanalyysin kolmas vaihe on tiivistää luokitellut näkökulmat vielä pienempiin yksiköihin. Näin toimitaan sekä rakennetta että toiminnallisuutta korostavien ydinsanomien tai tiivistysten kohdalla. Tavoitteena on siis löytää esimerkiksi rakenteellisuutta korostavista ydinsanomista yhteisiä nimittäjiä, ja nämä yhteiset nimittäjät muodostavat edellä mainitut “pienemmät yksiköt”. Nämä taas muodostavat lähtökohdan uudelle innovaatioalustamäärittelylle. Tutkimusmetodisesta näkökulmasta katsoen tämä on sitä sisällönanalyysin osa-aluetta, jossa purettu materiaali koostetaan uudenlaiseksi kokonaisuudeksi.

Määrittelypyrkimyksellisen sisällönanalyysin neljäs ja viimeinen vaihe on siis kaiken kaikkiaan tiivistää sekä rakenteellisuutta että toiminnallisuutta korostavat synteisinäkökulmat yhdeksi kokonaisuudeksi, joka käytännössä näyttäytyy innovaatioalustamääritelmänä. Näin ollaan saatu vastatuksi avainkysymykseen yksi: Miten innovaatioalusta voidaan määritellä? Selkeyden vuoksi alla olevassa taulukossa on vielä tiivistetyssä muodossa kaikki määrittelypyrkimyksellisen sisällönanalyysin vaiheet.

Vaihe 1: Innovaatioalustakäsityksistä muodostetaan toiminta-ajatukselliset tiivistykset, joita voidaan kutsua myös ydinsanomiksi. Näkökulmana ydinsanomien muotoilulle on kysymys “mitä innovaatioalustalla tarkoitetaan rakenteellisesti ja toiminnallisesti.
--

Vaihe 2: Ydinsanomien luokitellaan näkökulmien mukaan rakenteellisiin ja toiminnallisiin.

Vaihe 3: Sellaiset rakenteellisuutta ja toiminnallisuutta korostavat ydinsanomat, jotka muistuttavat toisiaan, yhdistetään yhteisten nimittäjien alle kummankin näkökulman sisällä.

3.1. Muotoillaan rakenteellisuutta korostavat ydinsanomat yhteisten nimittäjien alle

3.2. Muotoillaan toiminnallisuutta korostavat ydinsanomat yhteisten nimittäjien alle

Vaihe 4. Yhdistetään sekä rakenteellisuutta korostavien ydinsanomien että toiminnallisuutta korostavien ydinsanomien yhteiset nimittäjät yhteiseksi listaksi, ja näitä “palikoita” yhdistämällä luodaan uusi innovaatioalustamääritelmä.

Taulukko 6. Avainkysymyksen yksi käsittelyvaiheet kronologisesti.

Avainkysymykseen kaksi vastaamisessa lähtökohtana on siis sama innovaatioalustakäsitystaulukko kuin avainkysymyksen yksi kohdalla. Kyseisestä taulukosta muotoillaan samalla sisällönanalyttisellä metodilla ydinsanomat kunkin taulukon kohdan kohdalla - pyritään siis tiivistämään oleellinen. Näkökulma ei kuitenkaan ole tässä tapauksessa konseptuaalinen, niin kuin avainkysymyksen yksi kohdalla, vaan toimijuudellinen. Avainkysymys kaksihan kuuluu “millainen on innovaatioalustan ja toimijuuden välinen suhde”. Mutta miten toimijuudellinen ydinsanoma käytännössä eroaa konseptuaalisesta?

Eroa voidaan havainnollistaa seuraavan esimerkin kautta. Innovaatioalustakäsitystaulukon kohta “innovaatioalustat ovat keinoja tuoda yhteen erilaisia toimijoita identifioimaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita” voidaan konseptuaalisesti eli käsitteen merkityksen näkökulmasta tiivistää muotoon “tapa/toimintamalli, jossa eri toimijat pyrkivät ratkaisukeskeisesti yhteisiin tavoitteisiin”. Tämä on siis konseptuaalinen ydinsanoma. Kuitenkin tismalleen samasta kohdasta voidaan tehdä mitä-näkökulman lisäksi

myös kuka-tulkinta, eli toimijuudellinen ydinsanoma: “erilaiset toimijat toimivat alustan kontekstissa”. Samaan tekstiin voidaan siis soveltaa kahta eri lähestymistapaa.

<u>Innovaatioalustakäsitys x</u> Esim. “Innovaatioalustat ovat keinoja tuoda yhteen erilaisia toimijoita identifioimaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita”	
I	I
Konseptuaalinen ydinsanoma: Tapa/toimintamalli, jossa eri toimijat pyrkivät ratkaisukeskeisesti yhteisiin tavoitteisiin	Toimijuudellinen ydinsanoma: Erilaiset toimijat toimivat alustan kontekstissa

Taulukko 7. Innovaatioalustakäsitysten tiivistämisen kaksi eri lähestymistapaa.

Kun siis kaikista innovaatioalustakäsityksistä on tehty toimijuudellinen ydinsanoma ja ne on koodaten taulukoitu, voidaan siirtyä sisällönanalyysin seuraavaan vaiheeseen: Vertailevalla otteella ydinsanomiat yhdistetään yhteisten nimittäjien alle. Tavoitteena on siis löytää ydinsanomista yhdistäviä tekijöitä, joiden perusteella useampi ydinsanoma voidaan luokitella yhteen kategoriaan.

Toimijuudellisen sisällönanalyysin kolmas ja viimeinen vaihe on tehdä synteesi kakkosvaiheen kategorioista. Pohdittava kysymys on esimerkiksi se, voidaanko kyseisiä kategorioita vielä yhdistää pienempään muotoon, ja jos voidaan, niin millä tavalla se käytännössä näyttäytyisi. Jotenkin on myös pystyttävä tiivistämään, mitä kyseiset kategoriat tai synteesit tarkoittavat konkreettisesti sisällöltään.

Alla olevassa taulukossa on vielä listattu toimijuudellisen sisällönanalyysin vaiheet.

Vaihe 1: Innovaatioalustakäsityksistä formuloidaan toimijuudellinen ydinsanoma
Vaihe 2: Ydinsanomat yhdistetään yhteisten nimittäjien alle - muodostetaan siis kategorioita, joihin yksittäiset ydinsanomats voidaan kytkeä
Vaihe 3: Rakennetaan toimijuudellinen synteesi kategorioihin nojaten

Taulukko 8. Toimijuudellisen sisällönanalyysin vaiheet.

Toimijuudellisen sisällönanalyysin jälkeen voidaan tehdä vielä vertailevaa toimijuuspohdintaa - Kun synteesi on saavutettu, voidaan siis alkaa pohtia sitä, miten eri tutkimustautat ja -yhteydet vaikuttavat siihen, mihin toimijuussynteesikategoriaan yksittäiset innovaatioalustanäkemykset kuuluvat. Tätä vaihetta ei ole merkattu sisällönanalyysiin erilliseksi osioksi, koska kyseessä on yksinkertainen etsi ja tunnista -analyysi. Joka tapauksessa tämän tarkoituksena on laajentaa ymmärrystä siitä, vaikuttavatko esimerkiksi amerikkalainen tai eurooppalainen innovaatioalustatutkimusperinne siihen, miten innovaatioalustan ja toimijuuden suhde nähdään.

Kokonaaisuudessaan toimijuudellisen innovaatioalustatutkimuksen ongelmaksi voi periaatteessa muodostua se, että sanan “toimijuudellinen” tulkitaan tarkoittavan ehdotonta presuppositiota siitä, että innovaatioalusta on toimija. Näinhän asia ei ole, mutta toimijuudellinen-sanat käyttö ei kuitenkaan ole ongelma: Etenkin adjektiivimuotona se konkreettisesti tarkoittaa, että toimijuus suhtautuu jollain tavalla innovaatioalustoihin. Tämä ei ole tutkimuksellisessa mielessä ongelma, koska suhtautuminen voi tarkoittaa mitä vain - Innovaatioalustan oletettu itsetoimijuus on vain yksi skenaario.

Kaiken kaikkiaan tulevan innovaatioalusta-analyysin runko tulee koostumaan kahdesta selkeästi erillisestä osiosta. Ensimmäisessä osiossa pyritään vastaamaan avainkysymykseen yksi, ja toisessa osiossa vastaavasti avainkysymykseen kaksi. Analyysiluku on näille

kysymyksille hyvin uskollinen sisällöltään, ja esimerkiksi teorian ja tutkimustulosten suhdetta käsitellään vasta johtopäätökset-luvussa.

4 ANALYYSI

Innovaatioalusta käsitteenä on yhdistelmä kahdesta lähtökohtaisesti erilaisesta käsitteestä: innovaatiosta ja alustasta. Teoreettisessa viitekehyksessä käsitteitä on tarkasteltu lähinnä toisistaan erillään. Tutkimuksen ydin on kuitenkin selvittää, mitä tarkoitetaan näiden käsitteiden yhdistelmällä. Helppo tie olisi määritellä innovaatioalusta innovaation ja alustan käsitteen pohjalta yksinkertaiseksi alustaksi, jossa tapahtuu innovointia ja innovaatioita. Tällainen määritelmä ei kuitenkaan tuo minkäänlaista lisäarvoa, ja lisäksi määritelmä jättää varaa tulkinnoille esimerkiksi toimijuuden ja koko käsitteen ydinajatuksen suhteen.

Näin ollen tutkimuksessa on haettu innovaatioalustoja koskevasta lähdeaineistosta sellaiset kohdat, joissa on pyritty määrittelemään innovaatioalusta käsitteenä. Tarkennetummin sanottuna tutkimuksen lähdeaineistoon on haluttu valita nimenomaan sellaisia käsitelmäärittelykohtia, joiden yhteydessä on otettu joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti kantaa toimijuuteen - Näin ollen mikä-näkökulman lisäksi tulee mahdollisimman kattavasti esille myös kuka-näkökulma. On merkillepantava seikka, että täysin yksiselitteistä määritelmää innovaatioalustoille ei vielä ole - näkökulmat ja painotukset vaihtelevat tahosta riippuen. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin luoda olemassa olevasta sirpaleisesta aineistosta käsitteellinen synteesi, jota myöhemmässä innovaatioalustoja koskevassa tutkimuksessa voidaan käyttää.

Innovaatioalustoja käsitteellisesti käsittelevä aineisto koostuu niin tutkijoiden, virastojen kuin kaupunkikehittäjien luomasta materiaalista. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että toisin kuin

useimpien sekundääriseen lähdeaineistoon nojaavien tutkimusten kohdalla, tässä tutkimuksessa akateemisten oppilaitosten ulkopuolelta kumpuava materiaali hyväksytään lähdeaineistoksi. Tämä on välttämätöntä siksi, koska innovaatioalustoja koskeva tieteellinen aineisto on hyvin vaillinaista, ja lisäksi nämä muut lähteinä käytetyt toimijat ovat itse läheisessä kosketuksessa olemassa oleviin innovaatioalustoihin. Tietystä mielessä onkin paradoksi, että innovaatioalustoja on olemassa ja käsite on osattu kytkeä innovaatiojärjestelmät -konseptiin, mutta silti käsitettä ei ole tieteellisessä tutkimuksessa vielä kunnolla määritelty. Tämä johtunee ennen kaikkea siitä, että innovaatioalustat ilmiönä on suhteellisen uusi. Tätä taustaa vasten voidaan joka tapauksessa hyväksyä, että ruohonjuuritason näkökulmat voidaan ottaa huomioon.

Kaiken kaikkiaan katsaus sellaiseen aineistoon, joka käsittelee innovaatioalustojen perimmäistä luonnetta, tuotti kymmenen keskeistä osumaa:

<p>“Innovaatioalustat ovat keinoja tuoda yhteen erilaisia toimijoita identifioimaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita.” (Homann-Kee Tui ym. 2013, 1)</p>
<p>“Innovaatioalusta on joukko yksilöitä (jotka usein edustavat organisaatioita), joilla on erilaiset taustat tai intressit: on maanviljelijöitä, maataloustuotteiden toimittajia, kauppiaita, ruoankäsittelijöitä, tutkijoita, hallinnon edustajia jne.” (Homann-Kee Tui ym. 2013, 1)</p>
<p>“Innovaatioalusta on paikka oppimiselle ja muutokselle” (Homann-Kee Tui ym. 2013, 1)</p>
<p>“Innovaatioalusta tuo yhteen teollisuuden, akateemisen maailman ja hallinnon fokuksitumaan yhteiskunnalliseen muutokseen, joka luo uusia markkinoita uusille innovatiivisille ratkaisulle” [Cervantes (UK Technology Strategy Board) 2014, luettu 13.8.2017]</p>
<p>“Innovaatioalustat ovat toiminnallisia kokonaisuuksia, joissa kaupunkiyhteisö synnyttää yhdessä uusia ratkaisuja ja uutta liiketoimintaa.” (Gaika 2014, luettu 13.8.2017)</p>
<p>Innovaatioalusta on kolmesta elementistä muodostuva kokonaisuus: tila, yhteisö, kehittämistoiminta (Raunio ym. 2016, 12)</p>

“Määrittelemme innovaatioalustan monitoimijaisena kokonaisuutena, joka on tietoisesti perustettu helpottamaan ja ottamaan hoitaakseen useita tehtäviä liittyen tunnistettuihin maatalousinnovaatiohaasteisiin ja -mahdollisuuksiin eri tasoilla.”

(Kilelu ym. 2013, 66)

“Innovaatioalustat tarjoavat keinon tuoda yhteen eri toimijoita, kuten tuottajia, hankkijoita, prosessoreita, ympäristönsuojelijoita, tutkijoita ja julkisen sektorin toimijoita, luomaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita.”

(Marais ym. 2017)

“Innovaatioalustat on perustettu helpottamaan avointa kommunikaatiota ja yhteistyötä useiden toimijoiden välillä, tyypillisesti arvoketjun puitteissa, edistämään yhteistä resurssienhallintaa.”

(Martey, ym. 2014, abstract)

“...alueelliset innovaatio- tai kehitysalustat voidaan määritellä alueellisina resurssirakenteina, jotka perustuvat menneisiin kehityskaariin, mutta jotka tuovat esiin tulevaisuuden potentiaalin kilpailukykyisen edun tuottamiselle, joka piilee määritellyissä resurssirakenteissa... Toimijoina alueellisessa innovaatioalustassa ovat yritykset, teknologiakeskukset, osaamiskeskukset, tutkimuslaitokset, koulutukselliset organisaatiot jne...” (Harmaakorpi, V. ym. 2011, 564)

Taulukko 9. Innovaatioalustakäsityksiä. *(Osa on suomennettu englanninkielisistä alkuperäislähteistä)*

Kaikissa käsittelyissä on pyritty kuvaamaan innovaatioalustojen ydinajatus. Käytännössä tämä näkyy joko predikatiivilauseina (“innovaatioalusta on...”) tai astetta lyhyempinä kuvauksina (“innovaatioalustat tarjoavat...”). Taulukossa esitetty aineisto toimii kaiken kaikkiaan lähtökohtana sekä innovaatioalustan syntetisoivalle määrittelylle että potentiaalisen toimijuuden tulkinnalle.

Ennen taulukossa esitettyjen innovaatioalustakäsitysten sisällönanalyysia on kuitenkin vielä syytä tarkastella tarkemmin kyseisten innovaatioalustakäsitysten taustoja. Kuten jo aiemmin mainittiin, osa käsityksistä tulee akataamisista lähteistä, osa ei. Akateemisten lähteiden ulkopuolisia käsityksiä edustavat 6aika sekä UK Technology Strategy Board.

Alustajohtamisen käsikirjaa voisi helposti myös luulla ei-akateemiseksi - kuitenkin kyseinen teos perustuu osittain hallintotieteellisten tutkijoiden (kuten Mika Raunio) taustoittamaan ja tuottamaan materiaaliin, jossa on tieteellinen viitekehys asiaankuuluvine lähdeviitteineen.

Toisaalta 6aika-hanke ja alustajohtamisen käsikirja kulkevat käsi kädessä. (Raunio, M. 2016, 2). Näin ollen on mahdollista, että myös suoraan 6aika-hankkeen yhteydessä tehty innovaatioalustakäsitys perustuu alustajohtamisen käsikirjan tehneiden henkilöiden tuottamaan materiaaliin. Varmaa se ei kuitenkaan ole, ja siksi käsitykset on merkattu taulukkoon toisistaan erillään. Tätä toimintatapaa puoltaa myös se, että tarkastellut innovaatioalustanäkökulmat eivät ole yksi yhteen samanlaisia, vaan ne täydentävät toisiaan.

6aika-hanke innovaatioalustakäsityksineen on sisällytetty tutkimukseen siksi, koska sen yhtenä ydintoimintona on tarkastella avoimien innovaatioalustojen potentiaalia Suomessa: käytännönläheisyys ja hankkeessa toteutettu suhteellisen kattava pohjatiedon luominen tekevät lähteestä uskottavan. Avoin-attribuuttia hankkeessa korostettaneen siksi, koska halutaan erikseen alleviivata sitä, että alustatoiminnoissa ei haluta lähtökohtaisesti sulkea ketään toimijaa pois.

Edellä väitetty käytännönläheisyys näkyy 6aika-hankkeessa konkreettisimmillaan esimerkiksi 3d-kaupunkimallin rakentamisessa, jonka toiminnan on tarkoitus perustua innovaatioalustaan. 6aika-hanke -materiaalissa esitetään, että käytännössä tämä ”innovaatioalustamaisuus” näkyisi siinä, että kaupunkimallin yhteyteen olisi mahdollista rakentaa palveluja ja sovelluksia. Alustan hyödyntäjiä olisivat esimerkiksi kaupungit asukkaineen sekä yritykset. (6aika (2), luettu 5.9.2017.)

UK Technology Strategy Board eli Innovate UK innovaatioalustakäsityksineen on vastaavasti uskottava siksi, koska se kytkeytyy voimakkaasti osaksi Iso-Britannian hallintoa. Kyseessä on elin, joka on toiminnaltaan ministeriöiden ulkopuolinen toimija, mutta joka saa kuitenkin valtion rahoitusta. Vaikka minkään valtion alaisen viraston näkemyksiä ei voi luonnollisesti sellaisenaan pitää absoluuttisena totuutena, voidaan kuitenkin sellaisetkin lähteet ottaa huomioon osana kokonaisarviota.

Kaiken kaikkiaan lähteitä vertaillen voi tehdä akateeminen-ei-akateeminen -jaottelun lisäksi sellaisen huomion, että monet innovaatioalustakäsitykset ovat maatalouslähtöisiä:

Esimerkiksi Kilelu ym. näkevät koko innovaatioalustan konseptin kytkeytyneenä

maatalouteen. Samoin Homann-Kee Tui ym. käyttävät innovaatioalustatoimijaesimerkkeinä lähes yksinomaan maataloustoimijoita. Martey ym. tuovat esiin innovaatioalustakäsityksensä tutkimuksessa “Factors influencing willingness to participate in multi-stakeholder platform by smallholder farmers in Northern Ghana: implication for research and development.”

Vaikka monet ovatkin käyttäneet maataloutta innovaatioalustakäsitysten lähtökohtana, tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus rajata innovaatioalustoja mihinkään tiettyyn elämän osa-alueeseen: tavoitteena on luoda yleispätevä, abstrakti ja synteettinen kokonaiskuva innovaatioalustan käsitteestä. Tätä tulkintaa ja toimintatapaa puoltaa se, että maatalous ei ole ainoa taulukossa mainittu innovaatioalustojen toimintakohde: esimerkiksi 6aika-hankkeen yhteydessä esitelty innovaatiokäsitys kytkeytyy yleisesti kaupunkikehittämiseen. Havaintona on kuitenkin yleisesti ottaen mielenkiintoinen seikka, että maatalous on yksi keskeinen innovaatioalusta-ajattelun fokus.

Tutkimusaineiston yleisen tarkastelun jälkeen voidaan siirtyä varsinaiseen sisällönanalyysiin, joka muodostaa tutkimuksen selkärangan. Kuten jo aikaisemmin mainittiin, taulukossa esitetyt kymmenen innovaatiokäsitystä muodostavat lähtökohdan molemmille tutkimustavoitteille: tehdä syntetisoiva, uusi innovaatioalustamääritelmä sekä luoda perusteltu kuva innovaatioalustan toimijuudesta. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa paneudutaan uuteen innovaatioalustamääritelmään. Sisällönanalyysissä ensimmäinen vaihe tähän liittyen on löytää kustakin tutkimusaineiston muodostavasta innovaatioalustakäsityksestä toiminta-ajatuksellinen ydinsanoma. Seuraavassa taulukossa nämä ydinsanomamat on merkattu kunkin käsityksen yhteyteen:

“Innovaatioalustat ovat keinoja tuoda yhteen erilaisia toimijoita identifioimaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita.”

TAPA/TOIMINTAMALLI, JOSSA ERI TOIMIJAT PYRKIVÄT RATKAISUKESKEISESTI YHTEISIIN TAVOITTEISIIN

“Innovaatioalusta on joukko yksilöitä (jotka usein edustavat organisaatioita), joilla on erilaiset taustat tai intressit: on maanviljelijöitä, maataloustuotteiden toimittajia, kauppiaita, ruoankäsittelijöitä, tutkijoita, hallinnon edustajia jne.”

KOOSTUU ERITAUSTAISISTA IHMISISTÄ

<p>“Innovaatioalusta on paikka oppimiselle ja muutokselle”</p> <p>INNOVAATIOALUSTA ON PAIKKA</p>
<p>“Innovaatioalusta tuo yhteen teollisuuden, akateemisen maailman ja hallinnon fokusoitumaan yhteiskunnalliseen muutokseen, joka luo uusia markkinoita uusille innovatiivisille ratkaisulle”</p> <p>TUO YHTEEN ERI TOIMIJOITA RATKOMAAN HAASTEITA</p>
<p>“Innovaatioalustat ovat toiminnallisia kokonaisuuksia, joissa kaupunkiyhteisö synnyttää yhdessä uusia ratkaisuja ja uutta liiketoimintaa.”</p> <p>YHDESSÄ KOORDINOIDUSTI UUSIA RATKAISUJA</p>
<p>Innovaatioalusta on kolmesta elementistä muodostuva kokonaisuus: tila, yhteisö, kehittämistoiminta</p> <p>EDELLYTTÄÄ TILAA, IHMISIÄ JA KEHITTÄMISTÄ</p>
<p>“Määrittelemme innovaatioalustan monitoimijaisena kokonaisuutena, joka on tietoisesti perustettu helpottamaan ja ottamaan hoitaakseen useita tehtäviä liittyen tunnistettuihin maatalousinnovaatiohaasteisiin ja -mahdollisuuksiin eri tasoilla.”</p> <p>MONITOIMIJAINEN KOKOONPANO, FASILITOI JA OTTAA HOITAAKSEEN HAASTEITA</p>
<p>“Innovaatioalustat tarjoavat keinon tuoda yhteen eri toimijoita, kuten tuottajia, hankkijoita, prosessoreita, ympäristönsuojelijoita, tutkijoita ja julkisen sektorin toimijoita, luomaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita.”</p> <p>TUO YHTEEN ERI TOIMIJOITA RATKAISEMAAN YHTEISIÄ HAASTEITA</p>
<p>“Innovaatioalustat on perustettu helpottamaan avointa kommunikaatiota ja yhteistyötä useiden toimijoiden välillä, tyypillisesti arvoketjun puitteissa, edistämään yhteistä resurssienhallintaa.”</p> <p>HELPOTTAVAT YHTEISTYÖTÄ JA KOMMUNIKAATIOTA TOISISTAAN RIIPPUVAISTEN TOIMIJOIDEN KESKEN</p>
<p>“...alueelliset innovaatio- tai kehitysalustat voidaan määritellä alueellisina resurssirakenteina, jotka perustuvat menneisiin kehityskaariin, mutta jotka tuovat esiin tulevaisuuden potentiaalin kilpailukykyisen edun tuottamiselle, joka piilee määritellyissä resurssirakenteissa... Toimijoina alueellisessa innovaatioalustassa ovat yritykset, teknologiakeskukset, osaamiskeskukset, tutkimuslaitokset, koulutukselliset organisaatiot jne...”</p> <p>RESURSSIRAKENTEITA, JOTKA TUOVAT LISÄARVOA</p>

Taulukko 10. Innovaatioalustakäsitysten toiminta-ajatukselliset ydinsanomat.

Nämä toiminta-ajatukselliset ydinsanomat ovat tiivistettyjä tulkintoja aineistosta - näkökulmana tulkinnalle on kysymys “mitä innovaatioalustalla tarkoitetaan rakenteellisesti ja

toiminnallisesti”. Myöhemmin samasta aineistosta tehdään niin ikään ydinsanomatulkinta, mutta näkökulma on innovaatioalustan toimijuus.

Kaiken kaikkiaan käsitteen määrittelyä koskevan sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe - toiminta-ajatukselliset ydinsanomat, ovat seuraavat:

1/10 TAPA/TOIMINTAMALLI, JOSSA ERI TOIMIJA PYRKIVÄT RATKAISUKESKEISESTI YHTEISIIN TAVOITTEISIIN	2/10 KOOSTUU ERITAUSTAISISTA IHMISSISTÄ	3/10 INNOVAATIOALUSTA ON PAIKKA	4/10 TUO YHTEEN ERI TOIMIJOITA RATKOMAAN HAASTEITA	5/10 YHDESSÄ KOORDINOIDUSTI UUSIA RATKAISUJA
6/10 EDELLYTTÄÄ TILAA, IHMISIÄ JA KEHITTÄMISTÄ	7/10 MONITOIMIJAINEN KOKOONPANO, FASILITOI JA OTTAA HOITAAKSEEN HAASTEITA	8/10 TUO YHTEEN ERI TOIMIJOITA RATKAISEMAAN YHTEISIÄ HAASTEITA	9/10 HELPOTTAVAT YHTEISTYÖTÄ JA KOMMUNIKAATIOA TOISISTAAN RIIPPUVAISTEN TOIMIJOIDEN KESKEN	10/10 RESURSSIRAKENTEITA, JOTKA TUOVAT LISÄARVOA

Taulukko 11. Toiminta-ajatukselliset ydinsanomat sellaisenaan listattuna ja koodattuna.

Selkeitä ristiriitoja ydinsanomien välillä ei ole. Näkökulma on kuitenkin useassa eri: toiset korostavat rakennetta, toiset avaintoimintaa. Toisissa korostetaan paikka-näkökulmaa, toisissa ihmistä. Näkökulmalliset erot mahdollistavat kaiken kaikkiaan sisällönanalyysin toisen vaiheen: ydinsanomien luokittelun rakenteellisiin ja toiminnallisiin.

Rakennetta korostavat ydinsanomat ovat 1/10, 2/10, 3/10, 6/10, 7/10 ja 10/10.

Toiminnallisuutta korostavat ydinsanomat ovat 1/10, 4/10, 5/10, 6/10, 7/10, 8/10, 9/10 ja 10/10. Ydinsanomissa on siis päällekkäisyyksiä - tämä johtuu siitä, että yksittäisissä ydinsanomissa saatetaan ottaa sekä rakenteeseen että toiminnallisuuteen kantaa. Esimerkiksi

kohdassa 7/10 sanotaan “monitoimijainen kokoonpano (viittaa rakenteeseen), fasilitoi ja ottaa hoitaakseen haasteita (viittaa toiminnallisuuteen).

Tutkimuksen oletuksena on, että uudessa innovaatioalustamääritelmässä tulee olla sekä rakenteellinen että toiminnallinen aspekti ollakseen tarpeeksi informoiva. Informoivuuden määrä on toki suhteellista, koska minkään abstraktin käsitteen määritelmä ei sellaisenaan riitä kuvaamaan koko ilmiötä kaikkine puolineen. Tässä tutkimuksessa fokuksena on kuitenkin abstraktin tason määrittely, ei yksityiskohtiin pureutuminen - Se vaatisi innovaatioalustan käsitteen kohdalla lisätutkimuksia, luultavasti aina väitöstasolle saakka.

Joka tapauksessa uuden määritelmän rakenneosioon tulisi ydinsanomien mukaan huomioida seuraavat puolet: Innovaatioalusta on tapa/toimintamalli (1/10), se koostuu eritaustaisista ihmisistä (2/10), se on paikka (3/10), se edellyttää tilaa ja ihmisiä (6/10), se on monitoimijainen kokoonpano (7/10) ja se on resurssirakenne (10/10). Sisällönanalyysin kolmas vaihe on pohtia, miten nämä voitaisiin tiivistää sellaiseksi yhtenäiseksi lauseeksi tai lausekkeeksi, joka toimisi yhtenä osana uutta innovaatioalustamääritelmää.

Tiivistämisessä olennaista on etsiä yhteisiä nimittäjiä useista kohdista. Mitkä kohdat edellä mainituista innovaatioalustan rakennetta kuvaavista kohdista voisivat kuulua samaan kategoriaan? Samanlaisia kohtia ovat ainakin tila ja paikka sekä kokoonpano, resurssirakenne, eritaustaiset ihmiset ja monitoimijuus. Tapa/toimintamalli muodostaa näiden lisäksi vielä yksin oman kategoriansa.

Yhteisiä nimittäjiä näille samanlaisille kohdille ovat konkreettinen toimintaympäristö (tila ja paikka), arvoa luova monitoimijainen kokoonpano (kokoonpano, resurssirakenne, eritaustaiset ihmiset ja monitoimijuus) sekä toimintamalli. Näistä hankalin käsite on resurssirakenne - Sillä tarkoitetaan yksinkertaisesti rakennetta, jonka sisältämät elementit sisältävät ja luovat arvoa. Konteksti, jossa käsite esiintyy, viittaa siihen, että resursseilla tai arvoa sisältävillä elementeillä viitataan ennen kaikkea innovaatioalustan toimijoihin. Tästä syystä resurssirakenne voidaan semanttisesti yhdistää kokoonpanoon, eritaustaisiin ihmisiin ja monitoimijuuteen.

Seuraavassa on vielä taulukoitu edellä mainitut tiivistykset selkeämpään muotoon:

tila ja paikka = konkreettinen toimintaympäristö
kokoonpano, resurssirakenne, eritaustaiset ihmiset ja monitoimijuus = arvoa luova monitoimijainen kokoonpano
tapa/toimintamalli = toimintamalli

Taulukko 12. Toiminta-ajatuksellisten ydinsanomien rakenneaspektien tiivistykset.

Toimintamalli on käsitteenä yksinkertainen - se ei sisällä tarkentavia attribuutteja. On merkittävää huomata se, että toimintamallin konseptin voi implikoida muistakin kohdista kuin kohdasta 1/10. Esimerkiksi kohta 8/10 “tuo yhteen eri toimijoita ratkaisemaan yhteisiä haasteita” sisältää implikaation mekanismista tai toimintamallista, joka on toiminnan taustalla. Sisällönanalyysissä kuitenkin pyrkimyksenä on ollut pysyä mahdollisimman eksplisiittisissä tulkinnoissa, jotta ei vahingossakaan mentäisi vikaan. Siksi toimintamallin käsite on nostettu vain yhdessä tapauksessa. Kuitenkin käsitteen implikoimismahdollisuus useassa kohdassa kertoo siitä, että se on kokoaan isompi.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksessa formuloitava uusi innovaatioalustakäsite sisältäisi sisällönanalyysin perusteella kohdat “toimintamalli”, “konkreettinen toimintaympäristö” ja “arvoa luova monitoimijainen kokoonpano”. Näistä konkreettinen työympäristö ja arvoa luova monitoimijainen kokoonpano vastaavat kysymykseen siitä, mistä innovaatioalusta käytännössä koostuu. Toimintamalli vastaa taas kysymykseen “mikä innovaatioalusta on perimmiltään”. Nämä johtopäätökset on syytä huomioida, kun formuloidaan uutta innovaatioalustan määritelmää.

Rakennenäkökulmien analysoimisen jälkeen käsittelyyn tulevat toiminnallisuutta korostavat ydinsanomien. Kuten jo aiemmin todettiin, tällaisia ydinsanomia ovat kohdat 1/10, 4/10, 5/10, 6/10, 7/10, 8/10, 9/10 ja 10/10. Näihin kohdistetaan samanlainen tiivistävä analyysi kuin äskettäin tehdyille innovaatioalustan rakenteellisuutta korostaville kohdille.

Innovaatioalustan tulisi kohtien mukaan monitoimijaisesti pyrkiä ratkaisukekeisesti yhteisiin tavoitteisiin (1/10), eri toimijoita yhteen tuomalla ratkaista haasteita (4/10), tehdä yhdessä koordinoitusti uusia ratkaisuja (5/10), harjoittaa kehitystoimintaa (6/10), fasilitoida ja ottaa monitoimijaisesti käsittelyyn haasteita (7/10), eri toimijoita yhteen tuomalla ratkaista yhteisiä haasteita (8/10), helpottaa yhteistyötä ja kommunikaatiota toisistaan riippuvaisten toimijoiden välillä (9/10) ja tuoda lisäarvoa (10/10).

Monet kohdat ovat liki identtisiä: esimerkiksi kohdat 4/10 ja 8/10 ovat yhtä sanaa lukuunottamatta täysin samanlaisia. Kuitenkin eron voisi lähtökohtaisesti ajatella olevan merkittävä, sillä toinen sisältää sanaparin “yhteisiä haasteita”, ja toinen puhuu vain yleisesti haasteista. Yksi keskeinen havainto onkin, että jotkut kohdat korostavat yhteisiä tavoitteita tai haasteita (1/10, ja 8/10), kun vastaavasti toiset eivät ota kantaa sen suhteen, puhutaanko yhteisistä haasteista tai tavoitteista (4/10, 5/10 ja 7/10). Yhteisiä näille kaikille on kuitenkin se, että eri toimijat yhdessä pyrkivät haasteiden tai tavoitteiden saavuttamiseen, mikä tarkoittaa sitä, että toimijat myös kohdissa 4/10, 5/10 ja 7/10 ovat jollain tavalla kytkeytyneet haasteeseen/tavoitteeseen. Vaikka siis yhteisiä haasteita tai tavoitteita ei erikseen mainita, yhdessä toimiminen viittaa siihen, että innovaatioalustatoimijat ovat kytköksissä ko. haasteisiin tai tavoitteisiin. Tästä lähtökohdasta voidaan tehdä se tulkinta, että innovaatioalustan toiminnassa on kyse yhteisten haasteiden ja tavoitteiden saavuttamisesta.

Kaiken kaikkiaan kun pohditaan sitä, minkälaisia samanlaisia kohtia innovaatioalustan toiminnallisissa aspekteissa löytyy, voidaan todeta, että kohdat 1/10, 4/10, 5/10, 7/10 ja 8/10 puhuvat samasta asiasta: Siitä, että etsitään monitoimijaisesti ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai tavoitteisiin. Kohta 7/10 tuo esiin myös innovaatioalustan fasilitoivan luonteen. Samasta asiasta puhuu myös kohta 9/10: innovaatioalusta helpottaa yhteistyötä ja kommunikaatiota toisistaan riippuvaisten toimijoiden kesken. Yhteinen nimittäjä näille kahdelle kohdalle voisi olla fasilitoivuus suhteessa innovaatioalustan toimijoihin. Vastaavasti kohdat 6/10 (harjoittaa kehitystoimintaa) ja 10/10 (lisäarvon tuominen) muodostavat keskenään oman kategoriansa: arvoa luovan kehittämisen.

Seuraavassa on vielä selvennetymmin taulukoitu äsken mainitut yhteiset nimittäjät:

monitoimijaisesti ratkaisukekeisesti yhteisiin tavoitteisiin, eri toimijoita yhteen tuomalla ratkaistaan haasteita, yhdessä koordinoitusti uusia ratkaisuja, otetaan monitoimijaisesti käsittelyyn haasteita, eri toimijoita yhteen tuomalla ratkaistaan yhteisiä haasteita = etsitään monitoimijaisesti ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai tavoitteisiin
fasilitoidaan, helpotetaan yhteistyötä ja kommunikaatiota toisistaan riippuvaisten toimijoiden välillä = fasilitoivuus suhteessa innovaatioalustan toimijoihin
harjoitetaan kehitystoimintaa, tuodaan lisäarvoa = arvoa luova kehittäminen

Taulukko 13. Toiminta-ajatuksellisten ydinsanomien toiminnallisuusaspektien tiivistykset.

Yhdessä rakenneaspektien tiivistysten kanssa nämä yllä mainitut elementit muodostavat sen kokonaisuuden, jonka puitteissa rakennetaan uusi innovaatioalustamääritelmä. Kaiken kaikkiaan sisällönanalyysin kautta on nyt saatu muotoilluiksi seuraavat kokoavat näkökulmat:

konkreettinen toimintaympäristö
arvoa luova monitoimijainen kokoonpano
toimintamalli
etsitään monitoimijaisesti ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai tavoitteisiin
fasilitoivuus suhteessa innovaatioalustan toimijoihin
arvoa luova kehittäminen

Taulukko 14. Kokoavat näkökulmat uuteen innovaatioalustamääritelmään.

Kuten rakenneaspektien tiivistyksen yhteydessä todettiin, toimintamalli vastaa näistä parhaiten siihen kysymykseen, mikä innovaatioalusta on perimmiltään. Vastaavasti konkreettinen toimintaympäristö ja arvoa luova monitoimijainen kokoonpano vastaavat siihen kysymykseen, mistä innovaatioalusta koostuu. Viimeiset kolme näkökulmaa puolestaan kertovat sen, mitä innovaatioalusta käytännössä tekee ja tavoittelee. Lisäksi voidaan ajatella, että nämä kolme viimeistä näkökulmaa vastaavat niin ikään kysymykseen siitä, mistä innovaatioalusta koostuu, olettaen että toiminnan voi ajatella olevan kiinteä osa innovaatioalustan koostumusta. Joka tapauksessa tutkimuksen lähtökohtana on, että edellä mainituista lähtökohdista käsin on mahdollista saada aikaan riittävän kattava abstrakti innovaatioalustamääritelmä.

Koska toimintamalli vastaa kysymykseen siitä, mikä innovaatioalusta perimmiltään on, voidaan se laittaa määritelmän alkuun. Määritelmän alku kuuluisi siis “innovaatioalusta on toimintamalli...” Tästä lähtökohdasta käsin pitäisi sisällyttää muut viisi kohtaa määritelmään. Liiallisen sisällöllisen toiston välttämiseksi sanaparit arvoa luova ja monitoimijaisuus voidaan mainita määritelmässä vain kerran, vaikka ne esiintyvätkin kahdessa kohdassa.

Kaiken kaikkiaan palikoita yhteen sovittaen innovaatioalustamääritelmä olisi siis seuraavanlainen:

Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisessa työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun.

Määritelmän vahvuus on se, että se tukeutuu voimakkaasti sisällönanalyysin. Se on myös suhteessa yksittäisiin, aineistona toimiviin innovaatioalustakäsityksiin melko kattava. Määritelmän heikkoutena on se, että se kattavuudestaan huolimatta jättää lisäkysymyksiä: Onko innovaatioalusta toimija, vai onko se vain yhteistyötä tekevien jäsentensä summa? Entä miten innovaatioalusta käytännössä rakentuu? Kuka fasilitoi ketä?

Toisaalta abstraktius ja yleisen tason kuvaus on väistämätön kaikissa määrittelyissä. Syventyminen on kuitenkin tärkeää, ja syvempi näkökulma tarkoittaa tässä tutkimuksessa käytännössä

innovaatioalustan ja toimijuuden välisen suhteen tarkastelua. Tutkimuksen yksi avainkysymyshän on “Millainen on innovaatioalustan ja toimijuuden välinen suhde?”

Kuten jo aiemmin tuotiin esille, innovaatioalustan toimijuuden tarkastelussa lähtökohtana on sama aineisto kuin määritelmää haettaessa. Tarkastelu tapahtuu samantyyppisesti kuin käsitteen määrittelyssä: sisällönanalyysillä. Näkökulma ei kuitenkaan ole tässä tapauksessa konseptuaalinen, vaan toimijuudellinen. Sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe tähän liittyen on muodostaa kustakin innovaatioalustakäsityksestä toimijuudellinen ydinsanoma:

<p>“Innovaatioalustat ovat keinoja tuoda yhteen erilaisia toimijoita identifioimaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita.”</p> <p>ERILAISET TOIMIJAT TOIMIVAT ALUSTAN KONTEKSTISSA</p>
<p>“Innovaatioalusta on joukko yksilöitä (jotka usein edustavat organisaatioita), joilla on erilaiset taustat tai intressit: on maanviljelijöitä, maataloustuotteiden toimittajia, kauppiaita, ruoankäsittelijöitä, tutkijoita, hallinnon edustajia jne.”</p> <p>INNOVAATIOALUSTA ON TOIMIJOIDENSA MUODOSTAMA KOKONAISUUS</p>
<p>“Innovaatioalusta on paikka oppimiselle ja muutokselle”</p> <p>INNOVAATIOALUSTA TARJOAA PAIKAN TOIMIMISELLE</p>
<p>“Innovaatioalusta tuo yhteen teollisuuden, akateemisen maailman ja hallinnon fokusoitumaan yhteiskunnalliseen muutokseen, joka luo uusia markkinoita uusille innovatiivisille ratkaisulle”</p> <p>ERILAISET TOIMIJAT TOIMIVAT ALUSTAN KONTEKSTISSA</p>
<p>“Innovaatioalustat ovat toiminnallisia kokonaisuuksia, joissa kaupunkiyhteisö synnyttää yhdessä uusia ratkaisuja ja uutta liiketoimintaa.”</p> <p>INNOVAATIOALUSTA ON TOIMIJA</p>
<p>Innovaatioalusta on kolmesta elementistä muodostuva kokonaisuus: tila, yhteisö, kehittämistoiminta</p> <p>INNOVAATIOALUSTA VOIDAAN NÄHDÄ SEKÄ PAIKKANA INNOVOINNILLE ETTÄ TOIMIJANA</p>
<p>“Määrittelemme innovaatioalustan monitoimijaisena kokonaisuutena, joka on tietoisesti perustettu helpottamaan ja ottamaan hoitaakseen useita tehtäviä liittyen tunnistettuihin maatalousinnovaatiohaasteisiin ja -mahdollisuuksiin eri tasoilla.”</p> <p>INNOVAATIOALUSTA ON TOIMIJA</p>
<p>“Innovaatioalustat tarjoavat keinon tuoda yhteen eri toimijoita, kuten tuottajia, hankkijoita, prosessoreita, ympäristönsuojelijoita, tutkijoita ja julkisen sektorin toimijoita, luomaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita.”</p> <p>ERILAISET TOIMIJAT TOIMIVAT ALUSTAN KONTEKSTISSA</p>

“Innovaatioalustat on perustettu helpottamaan avointa kommunikaatiota ja yhteistyötä useiden toimijoiden välillä, tyypillisesti arvoketjun puitteissa, edistämään yhteistä resurssienhallintaa.”

INNOVAATIOALUSTA HELPOTTAA TOIMIJOIDEN TOIMINTAA

“...alueelliset innovaatio- tai kehitysalustat voidaan määritellä alueellisina resurssirakenteina, jotka perustuvat menneisiin kehityskaariin, mutta jotka tuovat esiin tulevaisuuden potentiaalin kilpailukykyisen edun tuottamiselle, joka piilee määritellyissä resurssirakenteissa... Toimijoina alueellisessa innovaatioalustassa ovat yritykset, teknologiakeskukset, osaamiskeskukset, tutkimuslaitokset, koulutukselliset organisaatiot jne...”

INNOVAATIOALUSTA ON TOIMIJA

Taulukko 15. Innovaatioalustakäsitysten toimijuudelliset ydinsanomat.

Yleinen katsaus ydinsanomiin osoittaa, että osa innovaatioalustakäsityksistä korostaa innovaatioalustaa itsessään toimijana, kun taas osassa käsityksiä innovaatioalusta nähdään vain toimijoidensa lisäarvoa tuovana yhteissummana. Lisäksi osa korostaa innovaatioalustaa paikkana toimimiselle.

Taulukossa näkyvästä ydinsanomien formuloinnista voi herätä se kysymys, että miten voi tietää, viitataanko innovaatioalustaan toimijana vai ainoastaan yksittäisten jäseniensä muodostamana kokonaisuutena. Tähän liittyen avainerona voidaan pitää tiivistetysti sitä, tarjoaako innovaatioalusta tekstin mukaan kontekstin innovoinnille, vai onko se itsessään innovaattori. Esimerkiksi kohta “innovaatioalustat ovat keinoja tuoda yhteen erilaisia toimijoita identifioimaan ratkaisuja yhteisiin haasteisiin tai saavuttamaan yhteisiä tavoitteita” implikoi sitä, että toimiminen tapahtuu innovaatioalustan kontekstissa. Vastaavasti kohta “innovaatioalustat ovat toiminnallisia kokonaisuuksia, joissa kaupunkiyhteisö synnyttää yhdessä uusia ratkaisuja ja uutta liiketoimintaa” kertoo sitä, että innovaatioalustaa voidaan itsessään pitää toimijana.

Näkökulmaero on hiuksenhieno, mutta löydös on sikäli merkittävä, että se väistämättä kertoo sen, että toiset ajattelevat innovaatioalustan olevan vain fasilitaatiopalvelujen tarjoaja, kun taas toiset korostavat laajempaa innovaatioalustanäkemystä: sitä että se on kaikkine elementteineen yksi tekijä ja toimija. Eron voi lyhyen verbaalisesti tiivistää muotoihin “siinä tehdään” ja “se tekee”.

Vielä selkeytetymmän tarkastelun vuoksi taulukossa kootut ydinsanomat listataan ja koodataan erilliseksi taulukoksi:

1/10 ERILAISET TOIMIJAT TOIMIVAT ALUSTAN KONTEKSTISSA	2/10 INNOVAATIOALU STA ON TOIMIJOIDENSA MUODOSTAMA KOKONAISUUS	3/10 INNOVAATIOALU STA TARJOAA PAIKAN TOIMIMISELLE	4/10 ERILAISET TOIMIJAT TOIMIVAT ALUSTAN KONTEKSTISSA	5/10 INNOVAATIOALU STA ON TOIMIJA
6/10 INNOVAATIOALU STA VOIDAAN NÄHDÄ SEKÄ PAIKKANA INNOVOINNILLE ETTÄ TOIMIJANA	7/10 INNOVAATIOALU STA ON TOIMIJA	8/10 ERILAISET TOIMIJAT TOIMIVAT ALUSTAN KONTEKSTISSA	9/10 INNOVAATIOALU STA HELPOTTAA TOIMIJOIDEN TOIMINTAA	10/10 INNOVAATIOALU STA ON TOIMIJA

Taulukko 16. Innovaatioalustakäsitysten toimijuusaspektiset ydinsanomat taulukoituna.

Taulukosta voi huomata, että täysin identtisiä ydinsanomia löytyy: kohdat 1/10, 4/10 ja 8/10 sekä 5/10, 7/10 ja 10/10. Sisällönanalyysin seuraavan vaiheen ydinajatus onkin jaotella ydinsanomat toisiaan muistuttaviin luokkiin. Kuten jo aikaisemmin tuotiin esiin, jotkin kohdat korostavat innovaatioalustaa itsessään toimijana. Toisissa taas paikka-näkökulma korostuu. Kohta 6/10 tuo esiin sekä paikka-aspektin että innovaatioalustan toimijuuden. Hyvin monissa puolestaan innovaatioalusta nähdään toiminnan kontekstina. Yhteiset nimittäjät näille voisivat olla “innovaatioalusta on itsessään toimija”, “innovaatioalusta on paikka toimimiselle” ja “innovaatioalustan toimijat ovat toimijuuden keskiössä”

INNOVAATIOALUSTA ON ITSESSÄÄN TOIMIJA	5/10, 6/10, 7/10, 10/10
INNOVAATIOALUSTA ON PAIKKA TOIMIMISELLE	3/10, 6/10

INNOVAATIOALUSTAN TOIMIJAT OVAT TOIMIJUUDEN KESKIÖSSÄ	1/10, 2/10, 4/10, 8/10, 9/10
---	------------------------------

Taulukko 17. Innovaatioalustakäsitysten toimijuusaspektisten ydinsanomien yhteiset nimittäjät.

Kahta jälkimmäistä käsitystä yhdistää vielä se, että innovaatioalustaa ei itsessään nähdä toimijana, vaan toiminnan kontekstina - joskin kohdassa 6/10 korostetaan sekä paikka- että toimijuusnäkökulmaa. Voidaan siis tästä lähtökohdasta ajatella, että jos innovaatioalustaa pidetään toimijana, niin se sisältää väistämättä ajatuksen siitä, että toiminnassa on mukana fasilitoivia elementtejä, kuten paikka/tila, jossa toimitaan (kohdan 6/10 voi siis myös ajatella olevan pelkästään kohdassa “innovaatioalusta on itsessään toimija”). Näin ollen voidaan päätellä, että on olemassa laaja ja kapea innovaatioalustakäsitys. Laaja käsitys näkee innovaatioalustan toimijana, kapea fasilitaattorina innovaatioalustan sisällä tapahtuvalle toiminnalle. Ero on samantyyppinen kuin tavaratalolla ja kauppakeskuksella: Tavaratalo on eri osastoineenkin yksi suuri joukkue, kun taas kauppakeskus on fasilitaatiopalvelujen antaja sen yhteydessä toimiville tahoille.

Termeinä laaja ja kapea innovaatioalustakäsitys eivät ole kuitenkaan parhaita mahdollisia, koska ne voi tulkita arvottavasti: ikään kuin laaja olisi jotenkin parempi ja kokonaisvaltaisempi kuin kapea. Kuitenkin kysehän on vain siitä, että ne ovat erilaisia, eivät lähtökohtaisesti eriarvoisia. Siksi termeiksi sopisivat jotkin muut innovaatioalustakäsitysten olemusta kuvaavat käsitteet. Seuraavassa taulukossa esitetään kaksi muotoilua tähän liittyen:

Imperial innovation platform = Innovaatioalusta on itsessään toimija
Facilitative innovation platform = Innovaatioalusta on konteksti, jossa toimitaan

Taulukko 18. Innovaatioalustakäsitysten kaksi erilaista toimijuussynteesiä.

“Imperial innovation platform” kuvaa sellaisen innovaatioalustan luonnetta, jossa se ei ole vain toimijoidensa summa tai tilan tarjoaja, vaan sen ajatellaan olevan itsessään toimija.

“Imperial” sanana ei viittaa niinkään keskusjohtoisuuteen, vaan siihen, että innovaatioalustasta voi puhua kokonaisuutena: voidaan siis todeta, että “innovaatioalusta kehitti” eikä “innovaatioalustassa kehitettiin”.

Vastaavasti “facilitative innovation platform” kuvaa sellaista innovaatioalustaa, jossa korostuvat verkostot ja niiden jäsenet innovaatioalustan keskeisinä toimijoina. Toimijat toimivat siis innovaatioalustan sisällä (“innovaatioalustassa kehitettiin”).

Innovaatioalustakäsitykset kaiken kaikkiaan eroavat olennaisesti sen suhteen, pidetäänkö innovaatioalustaa itsessään toimijan roolissa, vai onko se vain toiminnan viitekehys.

Toimijuussynteeseinä voidaan tiivistetysti pitää edellä käsitellyn perusteella sitä, että innovaatioalustasta puhutaan eri diskurssein. Siihen, miten imperial ja facilitative -tyyliset innovaatioalustat käytännössä toiminnaltaan eroavat, tämä tutkimus ei anna vastausta. Näin ollen kysymykset kuten “Miten eri innovaatioalustadiskurssit (innovaatioalusta on itsessään toimija vs. innovaatioalusta on konteksti, jossa toimitaan) näkyvät innovaatioalustojen rakenteessa ja toiminnassa” jäävät odottamaan jatkotutkimusta.

Tämän tutkimuksen puitteissa on kuitenkin vielä lopuksi mielenkiintoista selvittää, minkälaisista tutkimusperinteistä eri toimijuusdiskurssit kumpuavat. Käsitteellinen viitekehys -osassa, jossa käsiteltiin alustoja, todettiin, että olemassa oleva ei-innovaatioalustoja-käsittelevä alustatutkimus tukee käsitystä, jonka mukaan alustatoiminnan keskiössä liittyen vuorovaikutukseen ja arvонуontiin ovat alustan osallistujat, ei niinkään itse alusta. Tämä käsitys kytkeytyy juuri äskettäin sisällönanalyysillä saatuun toimijuuskäsitykseen, jossa innovaatioalusta nähdään ennen kaikkea toiminnan kontekstina.

Käsitteellinen viitekehys -osion alusta-luvun tahot, jotka ottivat selkeiden kantaan edellä mainittuun asiayhteyteen, olivat Moazed ja Tiwana. Molemmat vaikuttavat

Yhdysvaltalaisessa toimintaympäristössä. Vastaavasti innovaatioalustan fasilitoivaa roolia korostavista lähteistä suurin osa tulee Englannista, ja sekin yksi joka ei tule, tulee Etelä-Afrikasta (Marais), jota voidaan niin ikään pitää osana anglosaksista kulttuuripiiriä. Vaikuttaa

kaiken kaikkiaan vahvasti siltä, että niin alustaa kuin innovaatioalustaa pidetään anglosaksisissa tutkimuspiireissä ennen kaikkea kontekstina, jossa toimitaan:

Innovaatioalusta on siis heille edellisessä taulukossa formuloitua termikokonaisuutta käytten “facilitative innovation platform”.

Innovaatioalustaa toimijana pitävät poikkeavat taustaltaan vahvasti edellä mainituista toimijoista. Suomi on hyvin vahvasti edustettuna: niin Gaika ja Alustajohtamisen käsikirja kirjoittajineen kuin Harmaakorven työ teoksessa *Handbook of Regional Innovation and Growth* edustavat innovaatioalustan toimijatulkintaa. Viimeksi mainitun teoksen muut kirjoittajat tulevat niin ikään eurooppalaisesta tutkimuspiiristä - muun muassa Asheim Ruotsista, Boschma Alankomaista ja Schwartz Israelista. Toki on huomioitava, että kaikki eivät ole osallistuneet tässä tutkimuksessa lähteenä käytettävien kohtien luomiseen. Joka tapauksessa tutkimuskirjallisuus, jonka yhteydessä innovaatioalustakäsitys esiintyy, on hyvin eurooppalainen.

Mielenkiintoinen havainto on, että innovaatioalustakäsitysten taustalla on kaksi (Homann-Kee Tui ym. käsitys tulkitaan brittiläiseksi, koska se on maan hallinnon taustavaikuttama - muuten olisi useampi kuin kaksi) selkeästi afrikkalaisessa kontekstissa toimivaa tahoja: Artikkelin “Factors influencing willingness to participate in multi-stakeholder platform by smallholder farmers in Northern Ghana: implication for research and development” kirjoittajat vaikuttavat tai ovat vaikuttaneet Ghanassa, ja vastaavasti artikkelin “Unraveling the role of innovation platforms in supporting coevolution of innovation: Contributions and tensions in a smallholder dairy development program” kirjoittaja Catherine Kilelu toimii Nairobissa. Vaikka Kilelun kanssatutkijat ovat taustaltaan Alankomaista, voidaan tehdä johtopäätös, että ainoastaan eurooppalainen ja anglosaksinen jako ei ole tarpeeksi kattava kuvaamaan innovaatioalustan toimijuustulkintoja.

Kuitenkaan varsinaisesti mitään yhtenäistä afrikkalaista toimijuuslinjaa ei ole. Martey ym. edustavat innovaatioalustan fasilitoivaa tulkintalinjaa, ja vastaavasti Kilelu ym. pitävät innovaatioalustaa itsessään toimijana. Näin ollen anglosaksisen ja eurooppalaisen

toimijuuskäsityksen rinnalla vaikuttaa afrikkalainen linja, jossa innovaatioalusta voidaan nähdä sekä toimijana että toiminnan kontekstina.

Anglosaksinen innovaatioalustan toimijuuskäsitys: Innovaatioalusta on toiminnan konteksti
Eurooppalainen innovaatioalustan toimijuuskäsitys: Innovaatioalusta on toimija
Afrikkalainen innovaatioalustan toimijuuskäsitys: Innovaatioalusta nähdään tahosta riippuen joko toimijana tai vain toiminnan kontekstina

Taulukko 19. Innovaatioalustan ja toimijuuden suhteeseen liittyvät koulukunnat.

Toki koska Kilelun kanssa toimii eurooppalaisia vaikuttajia (Laurens Klerkx ja Cees Leeuwis), voidaan teoriassa tehdä johtopäätös, että tämä olisi keskeinen taustatekijä innovaatioalustaa toimijana korostavalle linjalle. Vastaavasti tutkija Edward Martey vaikuttaa tänä päivänä Illinois'n yliopistossa (Urbana-Champaign), joten herää kysymys, onko anglosaksisella kulttuuripiirillä ollut aikaisemmin vaikutusta tutkimiseen. Mutta koska aiheodisteisiin ja länsimaalaiseen ylemmyydentuntoon ei pidä takertua, on turvallisin johtopäätös eriyttää innovaatioalustan toimijuustulkinnat kolmeen, yllä esiteltyyn kategoriaan.

Innovaatioalustälähteissä on löydettävissä vielä sellainen mielenkiintoinen seikka, että aasialaista perspektiiviä aiheeseen liittyen ei ole tähän asti tullut. Jatkotutkimuksissa voisikin olla mielenkiintoista selvittää, miten eri innovaatiojärjestelmät näyttäytyvät eri maanosissa tai kulttuuripiireissä. Voi toki myös olla, että tulevaisuudessa koulukunnat - esimerkiksi juurikin innovaatioalustan suhde toimijuuteen - eivät näyttäydykään maantieteellisenä, vaan esimerkiksi laitoskohtaisesti. Yllä oleva kategoria perustuukin lähinnä tämän päivän (2017) olemassa olevaan innovaatioalustatutkimukseen, joka on kuitenkin vielä suhteellisen alkutekijöissään.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen lähtökohtana olivat tutkimusongelma “mikä on innovaatioalusta” ja siitä formuloidut kaksi avainkysymystä: Miten innovaatioalusta voidaan määritellä ja millainen on innovaatioalustan ja toimijuuden välinen suhde. Tutkimusanalyysi keskittyi kahden avainkysymyksen systemaattiseen purkamiseen.

Ensimmäisen avainkysymyksen purkamisen tuloksena saatiin seuraavanlainen innovaatioalustamääritelmä: *Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisesti työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun*. Määritelmästä voidaan nostaa esiin seuraavat avainkohdat:

1. Innovaatioalustasta puhuttaessa puhutaan toimintamallista
2. Innovaatioalusta koostuu useasta jäsenestä
3. Innovointi toimintana kytkeytyy innovaatioalustoihin
4. Innovointi tapahtuu jaetussa työympäristössä
5. Innovaatioalustojen perusajatukseen kytkeytyy ratkaisupyrkimys yhteisiin haasteisiin tai tavoitteisiin
6. Jäsenten fasilitointi on avainprosessi

Näiden kuuden kohdan osalta innovaatioalustamääritelmä on informatiivinen, joskin napakasti ilmaistuna. Määritelmä kuitenkin jätti kysymysmerkiksi sen, voidaanko innovaatioalustaa itsessään pitää toimijana. Muun muassa tästä syystä toinen avainkysymys liittyen innovaatioalustan ja toimijuuden väliseen suhteeseen oli tärkeä nostaa esille.

Tulokseksi toimijuus-analyysi tuotti jaottelun “imperial innovation platform:iin” ja “facilitative innovation platform:iin”. Sisällöltään ensimmäinen viittaa sellaiseen innovaatioalustaan, jossa innovaatioalusta itsessään on toimija. Vastaavasti jälkimmäinen viittaa innovaatioalustaan, jossa innovaatioalusta on toiminnan konteksti. Hieman lyhyemmin kuvailtuna (taulukko 17) innovaatioalustan toimijuussynteesinä voidaan pitää myös jakoa

kolmeen luokkaan, jossa ensimmäisessä innovaatioalusta on toimija, toisessa se on toiminnan paikka ja kolmannessa innovaatioalustan toimijat ovat toimijuuden keskiössä.

Sisällönanalyysin ulkopuolisena toimijuushavaintona todettiin analyysi-luvussa se, että innovaatioalustan ja toimijuuden välisiä toimijuusdiskursseja on havaittavissa ainakin kolme kappaletta. Anglosaksinen linja edustaa innovaatioalustan kontekstitulkintaa, eurooppalainen toimijatulkintaa, ja afrikkalaisissa tutkimuspiireissä toistuvat molemmat näkökulmat. Kuten kuitenkin jo analyysiluvussa todettiin, tämä jaottelu ei ole täysin ongelmaton. Jaottelu kuvaa vain tämänhetkistä tutkimuskulttuuria, joka innovaatioalustain osalta on vielä melko suppea. Luotettavamman jaottelun saisi, jos aineistoa olisi enemmän.

Avainkysymyksiä käsiteltiin kaiken kaikkiaan erikseen, mutta olisiko mitään tapaa yhdistää ne vieläkin ytimekkäämmäksi synteeksiksi? Lähtökohtaisesti tämä on vaikeaa.

Määrittelynäkökulman on yksiulotteinen ja toimijuusnäkökulma on moniulotteinen, eli eri koulukuntia on toimijuuteen liittyen niin paljon, ettei kaikenkattavaa synteesiä voi periaatteessa tehdä. Tämän ongelman voi kuitenkin taklata pitämällä synteessinä relativistista toimijuusnäkemystä, eli sitä, että innovaatioalustan ja toimijuuden väliseen suhteeseen liittyy kaksi fundamentaalisesti erilaista koulukuntaa.

Näin tulkittuna vastaus tutkimusongelmaan “mikä on innovaatioalusta” kuuluu **lähtökohtaisesti** seuraavalla tavalla:

Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisessa työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun. Innovaatioalustan voi nähdä joko toimijana tai toiminnan kontekstina.

Viimeinen lause lisänä on kaiken kaikkiaan hyvä, koska se tuo myös sisällönanalyysilla saadun kuka-näkökulman mitä-näkökulman rinnalle. Kyseisen lauseen voi ajatella täydentävän sellaisenaan innovaatioalustamääritelmää.

Kun aineistolähtöinen vastaus tutkimusongelmaan “mikä on innovaatioalusta” on saatu, voidaan pohtia sitä, **miten onnistunut** tutkimuksessa saatu innovaatiomääritelmä tai sen täydennetty versio on. Jääviyssyistä tässä tutkimuksessa ei lähdetä yksityiskohtaisesti

arvioimaan määritelmän suhdetta yksittäisiin arviointikriteereihin. Kuitenkin arviointikriteerien listaus voi olla hyödyllistä, koska määritelmästä voi paljastua niiden kautta keskeisiä sisällöllisiä puutteita, joihin tulee puuttua.

Karihalmeen (1995, luettu 11.11.2016) mukaan käsitteen tulee täyttää seuraavat vaatimukset:

1. Perusteltavuus (motiveituneisuus)
2. Informatiivisuus
3. Taloudellisuus (lyhyys)
4. Järjestelmällisyys (organisoivuus ja rajaavuus)
5. Semanttinen itsenäisyys
6. Ymmärrettävyys, tarkkuus, yksimerkityksisyys, neutraalius
7. Kielenmukaisuus (moitteettomuus)

Näistä kategorioista järjestelmällisyys, semanttinen itsenäisyys ja yksimerkityksisyys ovat sukua toisilleen: Kaikissa puhutaan merkitykseen liittyvästä selkeydestä. Aiemmin saadun määrittelysynteesin haasteet liittyvät juuri näihin elementteihin. Määritelmä on kuvattu hyvin sanakirjamaisesti ja mahdollisimman ytimekkäästi. Sen ongelma on kuitenkin se, että taustateoria ja rajaavuus jäävät olemattomiksi.

Tästä syystä tarvitaan tarkennuksia siihen, miten teoria ja saatu materiaali korreloivat suhteessa toisiinsa. Aiemmin perusteltiin innovaation ja alustan käsitteiden käsittelyä sillä, että myöhemmin voidaan verrata sitä, miten innovaatioalusta sanana kytkeytyy yksittäisiin osiinsa. Nyt on sen aika, koska tutkimustulos vaatii taustakontekstin.

Innovaatioalustan ja alustan välistä vertailua auttamaan listataan kummankin käsitteen määritelmät:

Alusta:	Innovaatioalusta:
Alusta on plug-and-play -tyylinen bisnesmalli, jossa monitaustaiset osallistujat	Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisesti

<p>kytkeytyvät alustaan, ovat yhteyksissä toisiinsa ja luovat arvonmuodostusta. (Choudary)</p> <p>Alusta on bisnesmalli, joka luo arvoa helpottamalla vaihdantoja kahden tai useamman toisistaan riippuvaisen ryhmän välillä: tyypillisesti tahoina ovat kuluttajat ja tuottajat (Moazed)</p>	<p>työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun. Innovaatioalustan voi nähdä joko toimijana tai toiminnan kontekstina.</p>
---	--

Taulukko 20. Alusta vs. innovaatioalusta.

Yllä olevan taulukon lähtökohdista voidaan formuloida käsitteiden välille seuraavat yhtäläisyydet ja erot:

<p>Yhtäläisyydet:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Malli, tapa järjestäytyä -Monitoimijaisuus -Lähtökohtana jäsenyydelle on yhteinen arvonmuodostus -Molemmat tarjoavat paikan yhteydenpidolle -Molempiin kuuluu jäsenten toiminnan fasilitointi 	<p>Erot:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Alusta määritellään bisnesmalliksi, innovaatioalusta yleisesti toimintamalliksi -Alusta on toiminnan konteksti, innovaatioalusta voidaan nähdä myös toimijana -Innovaatioalusta korostaa luovaa kehittämistoimintaa; alustassa korostuvat interaktiivisuus ja vaihdanta
--	---

Taulukko 21. Alustan ja innovaatioalustan yhtäläisyydet ja erot.

Avainkysymys yllä olevaan taulukkoon liittyen on se, ovatko alustan ja innovaatioalustan yhtäläisyydet riittävän suuria, jotta voidaan tehdä sellainen johtopäätös, että innovaatioalusta on yksi alustan osa-alue. Kun tarkastelee eroavaisuuksia, niin eteen nousee sellainen havainto, että toiminnan lähtökohdissa on eroja: Innovaatioalusta ei pidä taloutta itseisarvona, vaan keskeisinä itseisarvoina pidetään innovointia ja ratkaisukeskeisyyttä.

Varsinaisen toiminnan osalta käsitteet ovat kuitenkin hyvin samanlaisia - Avainprosessina on fasilitointi, useampi kuin yksi taho on mukana alustaprosesseissa ja järjestäytyminen perustuu kaikkien osapuolten hyötyyn. Käytännössä fasilitointi viittaa siihen, että on olemassa jokin toiminnan moottori: Alustaluvussa kutsuttiin tätä nimityksellä infrastruktuuri. Koska rakenne ja tapa toimia ovat samanlaiset, voidaan innovaatioalustaa pitää yhtenä alustatyypinä.

Ongelmaksi kuitenkin muodostuu innovaatioalustan jakaminen mihinkään olemassa olevaan alustaluokkaan. Moazedin alustaluokat (luku 2, taulukko 5) perustuvat kehitys- ja sisältöalustoja lukuunottamatta vaihdantaan. Kehitysalusta on semanttisesti innovaatioalustaa lähimpänä, mutta siinäkin on ongelmansa. Moazedin käyttämät kehitysalustaesimerkit (linux, android, tridium) osoittavat, että vaikka kehitysalustoissa on samalla tavalla jaettu arvonmuodostus, itse kehitystoiminta tapahtuu kunkin omilla tahoillaan. Vastaavasti innovaatioalustamääritelmä viittaa siihen, että kehittämistoiminta on yhteistä: Se perustuu yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun.

Näin pääteltynä innovaatioalusta muodostaisi luontialustoihin oman, kehitys- ja sisältöalustoista poikkeavan luokkansa:

Vaihdanta-alustat	Luontialustat
Palveluiden kauppapaikka	Innovaatioalusta
Tuotteiden kauppapaikka	Kehitysalusta
Maksunsiirtoalusta	-Suljettu kehitysalusta
Sijoituslusta	-Kontrolloitu kehitysalusta
Sosiaalisten verkostojen alusta	-Avoin kehitysalusta
Yhteydenpitoalusta	Sisältöalusta
	-Mediapainotteinen sisältöalusta
	-Sosiaalispainotteinen sisältöalusta

Taulukko 22. Alustaluokittelu innovaatioalustalla täydennettynä.

Innovaatioalustan kategorisoiminen luontialustoihin vaihdanta-alustan sijaan on looginen ratkaisu: Kuten luvussa 2 todettiin, innovaatiossa voi tulkita olevan perimmiltään kyse jonkin

uuden tai paremman luomisesta (European Network for Rural Development 2013, luettu 31.7.2017). Ja kuten sisällönanalyysistä saadusta innovaatioalustamääritelmästä voi päätellä, innovointi toimintana kytkeytyy innovaatioalustaan.

Tästä päätelmästä herää kysymys, voidaanko sisällönanalyysillä saatua innovaatioalustamääritelmää entisestään täydentää alusta-kontekstilla. Käytännössä tämä voisi rakentua laittamalla loppuun lyhyen kuvauksen “Innovaatioalustaa voidaan pitää luontialustoihin kuuluvana alustatyypinä”. Näin ollen täydennetty määritelmä kuuluisi seuraavalla tavalla:

Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisessa työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun. Innovaatioalustan voi nähdä joko toimijana tai toiminnan kontekstina. Innovaatioalustaa voidaan pitää luontialustoihin kuuluvana alustatyypinä.

Pelkkä alustakytkös ei perusteltavuudestaan huolimatta selitä kaikkea innovaatioalustan taustateoriaa. Tosin johdanto-luvussa nostettiin esille se tosiasia, että vaikka käsite voidaan kytkeä innovaatiojärjestelmät (innovation systems) alle, yksiselitteistä luokittelua ei tällä hetkellä ole. Tämä johtuu siitä, että tieteellisessä viitekehityksessä kategorisoitu on ainoastaan alueelliset innovaatioalustat: Ne kuuluvat alueellisiin innovaatiojärjestelmiin, jotka puolestaan kuuluvat yleisesti innovaatiojärjestelmiin. Jotta siis innovaatioalustat voidaan sellaisenaan täysin vahvistetusti kytkeä innovaatiojärjestelmiin, tarvitaan käsitteiden välistä vertailua. Vertailun pohjalta voidaan sitten miettiä, onko kytkökselle edes perusteita.

<p>Innovaatioalusta:</p> <p>Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisessa työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun.</p>	<p>Innovaatiojärjestelmä:</p> <p>Innovaatiojärjestelmällä tarkoitetaan useasta taustasta tulevien toimijoiden muodostamaa ryhmää, joka vuorovaikutuksen kautta edistää innovaatioiden luomista taustallaan instituutioiden muodostama konteksti.</p>
--	--

Innovaatioalustan voi nähdä joko toimijana tai toiminnan kontekstina. Innovaatioalustaa voidaan pitää luontialustoihin kuuluvana alustatyypinä.	(Beije, Paul)
---	---------------

Taulukko 23. Innovaatioalusta vs. innovaatiojärjestelmä.

Tässäkin tapauksessa vertailua helpottaa, jos yhtäläisyydet ja erot taulukoidaan.

Yhtäläisyydet:	Erot:
-Molemmissa toimii monitoimijainen kokoonpano	-Innovaatiojärjestelmässä ei puhuta konkreettisesta työympäristöstä
-Kummatkin korostavat innovaatioiden luomista	-Innovaatiojärjestelmä ei korosta fasilitointia, vaan yleisesti vuorovaikutusta

Taulukko 24. Innovaatioalustan ja innovaatiojärjestelmän yhtäläisyydet ja erot.

Yleinen havainto vertailun näkökulmasta on, että perusrakenne on kummassakin käsitteessä hyvin samankaltainen. Molemmat lähtevät oletuksesta, että innovoinnin edistämisen kannalta monitoimijaisuus on tärkeää. Innovaatiojärjestelmä on kuitenkin enemmän “yleistason” käsite, mikä näkyy siinä, että konkreettisia järjestäytymismuotoja (konkreettinen työympäristö, innovointi fasilitoinnin kautta) ei esitellä innovaatioalustasta poiketen, puhutaan vain yleisesti vuorovaikutuksesta ja sen merkityksestä. Koska erot näyttäytyvät vain konkreettisissa järjestäytymismuodoissa, voidaan tästä tehdä perusteltu johtopäätös, että **innovaatioalusta on yksi innovaatiojärjestelmien manifestaatio.**

Mutta kuuluuko innovaatioalusta väistämättä alueelliset/kansalliset innovaatiojärjestelmät - luokkaan? Jo johdannossa tuotiin esille, että jotkut innovaatioalustat voi nähdä alueellisen näkökulman lisäksi sektoraalisina. Monissa tämän tutkimuksen innovaatioalustamääritelmässä kytkettiin innovaatioalustan toiminta maataloussektorille - Toisin sanoen aineiston pohjalta innovaatioalusta ei olisi pelkästään “alueellinen innovaatioalusta”. Tietenkään ei voida tietää, pitivätkö Harmaakorpi ja muut innovaatioalustoja kategorisesti alueellisina, vai olivatko heidän fokuksessaan ainoastaan

alueelliset innovaatioalustat. Joka tapauksessa heidän tekemäänsä ja implikoimaansa luokitteluun voidaan tämän pohjalta tehdä seuraavanlainen täydennys:

Innovaatiojärjestelmät		
I	I	I
Alueelliset innovaatiojärjestelmät	Kansalliset innovaatiojärjestelmät	Sektoraaliset innovaatiojärjestelmät
I	I	I
Innovaatioalustamalli	Innovaatioalustamalli	Innovaatioalustamalli Klusterimalli

Taulukko 25. Innovaatiojärjestelmien uusi luokittelu innovaatioalusta-analyysiin nojaten.

Koska innovaatioalustamalli soveltuu kaikkiin innovaatiojärjestelmäluokkiin, voidaan tehdä johtopäätös, että innovaatioalustamallia voidaan pitää ”työkalupakkina”, jota voidaan soveltaa erilaisissa konteksteissa. Yllä olevaan taulukkoon voidaan siis suhtautua sillä tavalla, että innovaatiojärjestelmä on yläkategoria, ja vastaavasti alueelliset/kansalliset/sektoraaliset innovaatiojärjestelmät kuvaavat erilaisia konteksteja, joissa eri innovaatiojärjestelmien manifestaatiot käytännössä toimivat. Alin rivi eli juurikin innovaatiojärjestelmien manifestaatiot kuvaavat konkreettisia työkalupakkeja, jotka yhdessä voidaan niputtaa innovaatiojärjestelmät-konseptin alle. Eri työkalupakit voivat olla määritelmällisesti johonkin tiettyyn kontekstiin kuuluvia (klusteri), tai sitten niitä voi soveltaa eri konteksteissa (innovaatioalusta).

Äskeisellä tavalla tulkittuna aiemmin johdanto-luvussa tehty semanttinen vertailu klusterin ja innovaatioalustan eroista ei enää riitä. Koska yleisen tason vertailu ei kaikissa tilanteissa päde, tarvitaan yksityiskohtaisempaa vertailua. Näin ollen myös innovaatioalustan ja klusterin käsitteiden kohdalle tehdään katsaus yhtäläisyyksiin ja eroihin liittyen. Ensin kuitenkin otetaan katsaus käsitteiden määrittelyihin, joiden pohjalta sitten vertailu toteutetaan.

<p>Innovaatioalusta:</p> <p>Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisessa työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun. Innovaatioalustan voi nähdä joko toimijana tai toiminnan kontekstina. Innovaatioalustaa voidaan pitää luontialustoihin kuuluvana alustatyypinä.</p>	<p>Klusteri:</p> <p>Klusteri on organisaatiomuoto, joka käsittää verkostoja, yhteistyötä, liittoumia ja muita markkina-orientoituneita organisaatioita. (Rabenhorst)</p> <p>Klusterilla tarkoitetaan maantieteellisesti lähellä olevia keskenään yhteyttä pitäviä yrityksiä ja niihin kytköksissä olevia instituutioita tietyltä toimialalta. Linkkinä toimivat yhteneväisyydet ja täydentävyydet. (Porter)</p> <p>Bussmann 2014, 19-20</p>
--	---

Taulukko 26. Innovaatioalusta vs. klusteri.

Kuten jo todettiin, se, että toimii tietyllä toimialalla, ei tarkoita, että kyseessä olisi välttämättä klusteri - Myös innovaatioalusta voi olla sektoraalinen. Vaikka klusterin määritelmällinen sektoraalisuus nousee ehkä keskeisimmin pinnalle määritelmiä vertaillessa, on hyvä tarkastella myös käsitteiden välisiä muita eroja, jotta ei voida tehdä sitä johtopäätöstä, että klusteri olisi vain sektoraalinen innovaatioalusta. Joka tapauksessa alla olevassa taulukossa on listattu käsitteiden yhtäläisyydet ja eroavaisuudet:

<p>Yhtäläisyydet:</p> <p>-Sekä innovaatioalustan että klusterin jäsenillä yhteiset lähtökohdat: halu tai tarve olla mukana osana isompaa kokoonpanoa</p> <p>-Tavoitteena molemmissa on kehittyminen (klusterin kohdalla tämä on implisiittisesti tulkittavissa)</p>	<p>Erot:</p> <p>-Innovaatioalusta on toimintamalli ; Klusteri on organisoitumismuoto</p> <p>-Innovaatioalustassa ollaan aina konkreettisessa työympäristössä ; Klusteri korostaa yleisesti yhteydenpitoa</p> <p>-Klusteri on yrityspainotteinen</p>
---	---

	-Järjestelmällinen yhteiskehittämisen fasilitointiaspekti puuttuu klusterissa
--	--

Taulukko 27. Innovaatioalustan ja klusterin yhtäläisyydet ja erot.

Taulukosta nousee heti silmille kaksi havaintoa. Ensinnäkin eroja on enemmän kuin yhtäläisyyksiä - ainakin määritelmiä vertaillessa. Toisekseen klusterin toiminta kytkeytyy yrityksiin ja talouteen, kun taas innovaatioalustaan voi kytkeytyä muitakin näkökulmia, kuten kaupunkikehittäminen. Tämä ero toki yksinään ei riitä selittämään innovaatioalustan ja klusterin eroja, koska teoriassahan voitaisiin olettaa, että klusteri olisi vain yritystoimintaan rajautunut innovaatioalusta.

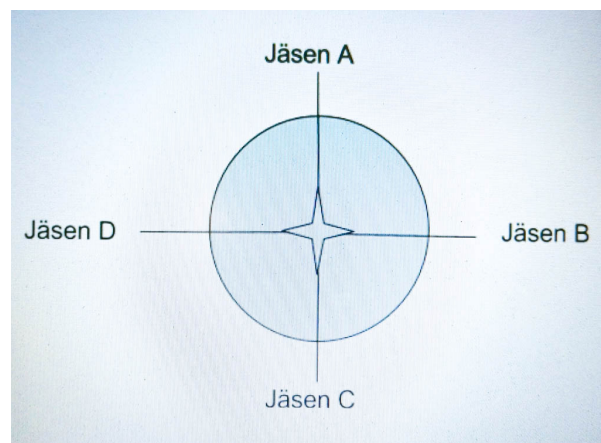
Näin ollen avainerot termien välillä liittyvät käytännön toiminnan organisoitumiseen. Itse asiassahan klusteriin sopii määritelmien mukaan paremmin käsite “organisotumismuoto” kuin toimintamalli. Innovaatioalustassa on siis kyse enemmän hands-on -toiminnasta. Muilta osin innovaatioalustoja leimaa klusterista poiketen konkreettinen toimintaympäristö, jossa harjoitetaan yhdessä innovointia. Klusterissakin on käytännössä alueellinen toimintaympäristö, mutta mistään konkreettisista kehittämistiloista ei siinä määritelmällisesti puhuta, puhumattakaan muista fasilitointipalveluista, jotka leimaavat alustoja. Tiivistetysti voidaan tehdä johtopäätös, että innovaatioalustoissa on klustereista poiketen vahva alustainfrastrukturi.

Nyt kun innovaatioalusta on pystytty kytkemään innovaatiojärjestelmä-konseptiin, herää jälleen kerran se kysymys, voidaanko määritelmää entisestään täydentää siten, että innovaatiojärjestelmä-kytkös tulisi mukaan. Näin toimimalla lopullinen, tutkimusongelmaan vastaava määritelmä kuuluu seuraavalla tavalla:

Innovaatioalusta on toimintamalli, jossa fasilitoidaan konkreettisessa työympäristössä työskentelevää monitoimijaista kokoonpanoa arvoa luovaan kehittämistoimintaan ja yhteisten tavoitteiden ja haasteiden ratkaisuun. Innovaatioalustan voi nähdä joko toimijana tai toiminnan kontekstina. Innovaatioalustaa voidaan pitää luontialustoihin kuuluvana alustatyypinä sekä konkreettisena esimerkkinä innovaatiojärjestelmistä.

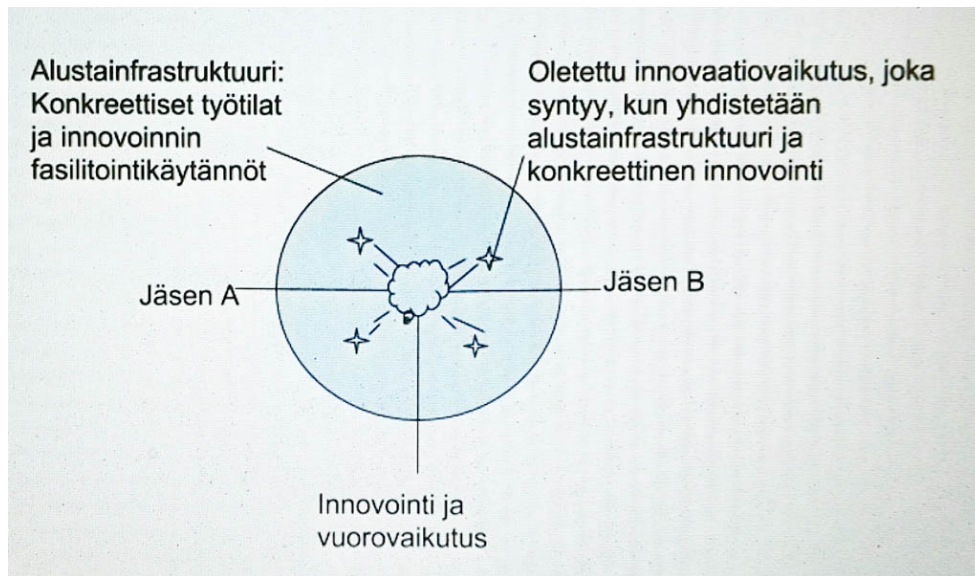
Innovaatioalustasta on kaiken kaikkiaan tähän asti puhuttu verbaalisella tasolla, mutta havainnon selkeyttämiseksi lienee hyvä tehdä myös käsitteestä jonkinlainen graafinen tulkinta. Käytännössä tässä tutkimuksessa tällainen tulkinta näyttäytyisi mahdollisimman selkeänä kuviona.

Innovaatioalustasta tehtyyn kuvioon tulee ottaa huomioon ne aiemmin mainitut käytännön piirteet, joita innovaatioalustamääritelmässä on: Se koostuu useasta jäsenestä, jäsenten fasilitointi on avainprosessi, innovointi toimintana kytkeytyy innovaatioalustoihin ja se tapahtuu jaetussa, konkreettisessa työympäristössä. Näistä fasilitointi ja työympäristö muodostavat alustatermistöä käyttäen “infrastruktuurin”. Näin ollen innovaatioalustan rakenne näyttäisi graafisesti seuraavanlaiselta:

Kuvio 4. Innovaatioalusta 1/2. Innovaatioalustan perusidea.

Kuvion keskellä oleva ympyrä kuvaa alustainfrastruktuuria, mikä käytännössä näyttäytyy konkreettisena työtilana sekä muina innovointia edesauttavina fasilitaatiokeinoina. Jäsenet ovat lähtökohtaisesti alustainfrastruktuurin ulkopuolella, mutta alustainfrastruktuurin hyödyntämisen myötä he kohtaavat toisensa ja heistä tulee yhteiskehittäjiä. Kuvion keskellä oleva tähti kuvaa sitä oletettua innovaatiovaikutusta, mitä kohtaaminen ja alustainfrastruktuurin hyödyntäminen systemaattisessa innovoinnissa saavat aikaan. Kuvion rakenne on hyvin selkeä ja pelkistetty, ja siksi tulisi aina sen käytön yhteydessä tarkentaa edellä esitetyllä tavalla, mitä eri osilla tarkoitetaan. Muuten väärinkäsitykset esimerkiksi suhteessa klusteriin ovat mahdollisia. Jos halutaan pelkällä kuviolla ilmaista kaikki oleelliset innovaatioalustan puolet, innovaatioalustakuvion tulee näyttää seuraavanlaiselta:

Kuvio 5. Innovaatioalusta 2/2. Tarkka innovaatioalustakuvaus.

Tähän asti ollaan hyvin systemaattisesti tarkasteltu innovaatioalustan käsitettä ja saatu sitä kautta vastaus tutkimusongelmaan. Käsitteelliset kytkökset tämän tutkimuksen puitteissa ovat olleet suhteellisen kattavia, mutta vielä voi pohtia sitä, miten innovaatio ja innovaatioalusta suhtautuvat toisiinsa. Aiemmin jo todettiin, että innovaatioalustamääritelmästä nousee esiin se viesti, että mallin käytännön toiminnassa on kyse innovoinnista: Siinähan puhutaan **arvoa luovasta** kehittämistoiminnasta. Käsitteellinen viitekehys -luvussa innovaation kohdalla todettiin, että keksimisen ja innovoinnin erona on relevanssi.

Hieman syvällisempi kytkös on pohdinta siitä, tuleeko innovaatiota harjoittaa ylhäältä vai alhaalta käsin. Innovaatioalustojen synnyn taustalla voi olla monenlaisia prosesseja, mutta toiminnallisesti fasilitoiminen ja innovaatioedellytysten luominen viittaa ylhäältäohjaavuuteen. Schrempf ym. (2013, 16) toteavat, että alueellisessa innovaatiojärjestelmässä, johon innovaatioalustatkin voivat kuulua, voi olla se riski, että aletaan normatiivisesti suhtautua innovointiin: Tällöin alhaalta-ylös -näkökulmat voivat unohtua. Voiko tämä tarkoittaa käytännössä, että innovaatioalustojen myötä innovaatioilla on riski monopolisoitua?

Tämän tutkimuksen puitteissa ei kuitenkaan pohdita innovaatioalustan oletettuja hyviä tai huonoja puolia sen enempää: Tutkimus on ollut hyvin uskollinen kahdelle avainkysymykselle, jotka on nostettu tutkimusongelmasta. Sinänsä tutkimusaineiston puitteista olisi voinut myös tehdä analyysin siitä, mihin innovaatioalustojen toiminta käytännössä kohdistuu. Lisäksi olisi voitu hakea materiaalia, jossa olisi perusteltu syitä

innovaatioalustan toiminnalle. Eli mikä tekee innovaatioalustasta paremman tai sopivamman kuin muut toimintamallit? Kolmas kysymys, joka tutkimuksen puitteissa jäi käsittelemättä, on se, miten muilla tavoilla kuin konkreettisella tilalla innovointia voidaan käytännössä fasilitoida.

Nämä kysymykset kertovat siitä, että innovaatioalustat aiheena on hyvin laaja, ja koska tähänkään mennessä tutkimusmateriaalia ei ole kovin paljon, tarkoittaa se sitä, että parhaimmillaankin yksittäiset tutkimukset saavuttavat vain osan siitä potentiaalisesta materiaalista, jota aihetta käsittelemällä saisi. Edellä esitetyt kysymykset jäävät näin ollen odottamaan myöhempää jatkotutkimusta.

Tutkimuksen ylivoimaisesti tärkeimmäksi luvuksi osoittautui johtopäätökset siitä huolimatta, että analyysi muodosti tutkimuksen varsinaisen selkärangan. Koska useimmat innovaatioalustakäsitykset "roikkuivat ilmassa" ilman minkäänlaista kontekstia, tarkoitti se tutkimuksen kannalta alkuvaiheessa hieman hakevaa teoriaosuutta - Teoria muodostuikin lähinnä yksittäisistä palikoista tai sirpaleista. Vasta johtopäätöksissä hajanaisina olevat teoriapalikat sekä analyysi saivat täyttymyksensä.

Päätös käyttää sisällönanalyysia käsiteanalyysin sijaan osoittautui tutkimuksen kannalta hyväksi ratkaisuksi. Jos innovaatioalusta olisi määritelty yksinkertaisesti kaavalla innovaatio+alusta, olisi se tarkoittanut, että käytännössä saatu materiaali olisi ehkä muistuttanut enemmän Moazedin alustataulukosta tuttua kehitysalustaa kuin oikeata innovaatioalustaa, josta löytyi aineistopohjaisesti sisällönanalyysilla sen täysin kehitysalustasta erottava piirre: yhteiskehittäminen.

Innovaatioalustat ovat kaiken kaikkiaan mielenkiintoinen aihe, mutta loppujen lopuksi se on vain yksi innovaatiojärjestelmiin kuuluva toimintamalli. Innovaatiojärjestelmiin liittyvissä jatkotutkimuksissa olisikin mielenkiintoista laajentaa näkemystä myös muista työkaluista.

LÄHTEET:

6aika 2014: Mikä on avoin innovaatioalusta? Luettu 13.8.2017.

<https://avoimetinnovaatioalustat.wordpress.com/avoininnovaatioalusta/>

6aika (2): Avoin kaupunkimalli avoimena innovaatioalustana. Luettu 5.9.2017.

<https://6aika.fi/avoin-kaupunkimalli-avoimena-innovaatioalustana/>

Barba, J. Anyone Can Innovate, But Not Everyone Can. Luettu 23.8.2017.

<http://innovationexcellence.com/blog/2013/03/12/anyone-can-innovate-but-not-everyone-can>

Business Dictionary. Innovators. Luettu 23.8.2017.

<http://www.businessdictionary.com/definition/innovators.html>

Bussmann, U. 2014: Organisational Cultures. Networks, Clusters, Alliances. Diplomica Verlag.

Cervantes, M. 2014: Demand side innovation policy: A systems perspective. Dia 15: UK's Technology Strategy Board Innovation Platforms. Luettu 13.8.2017.

<https://www.slideshare.net/STIEAS/22-cervantes-nesti-procurement2013>

Choudary, S. The Platform Stack: For Everyone Building a Platform... And For Everyone Else. Luettu 30.5.2017. <http://platformed.info/platform-stack/>

Edison, H. ym. 2013: Towards Innovation Measurement in the Software Industry. The Journal of Systems and Software vol. 86, 1390-1407.

Edgar, D. ym. 2014: Innovation Support in Latin America and Europe: Theory, Practice and Policy in Innovation and Innovation Systems. Taylor and Francis.

Euractiv 2016: Innovate UK boss: 'Innovation is always a conversation'. Luettu 23.8.2017.

<http://www.euractiv.com/section/innovation-industry/interview/innovate-uk-boss-innovation-is-always-a-conversation/>

European Network for Rural Development 2013: What is innovation? Luettu 31.7.2017.

http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/leader/leader/leader-tool-kit/the-strategy-design-and-implementation/the-strategy-design/en/what-is-innovation_en.html

Furr, N. & Dyer, J. 2014: Choose the Right Innovation Method at the Right Time. Harvard Business Review. Luettu 22.8.2017.

<https://hbr.org/2014/12/choose-the-right-innovation-method-at-the-right-time>

Harmaakorpi, V. ym. 2011: Regional Innovation Platforms. Luku 41 kirjassa Handbook of Regional Innovation and Growth. Edward Elgar Pub.

Hirooka, M. 2006: Innovation Dynamism and Economic Growth: A Nonlinear Perspective. Edward Elgar Publishing.

Homann-Kee Tui, S. ym. 2013: What are innovation platforms? Innovation Platforms Practice Brief 1. Nairobi, Kenia: ILRI.

Johnson, N. 2017: Platform vs. Linear: Business Models 101. Luettu 12.6.2017. <https://www.applico.com/blog/platform-vs-linear-business-models-101/>

Karihalme, O. 1995: Käsitteen vaatimukset. Gradu-seminaari 2016/2017, dia 12. Luettu 11.11.2016. people.uta.fi/~atmaso/verkkokirjasto/HALKAS999_aloitus.pdf

Kilelu, C. ym. 2013: Unraveling the role of innovation platforms in supporting coevolution of innovation: Contributions and tensions in a smallholder dairy development program. Alunperin julkaistu: Agricultural systems 118: 65-77.

Marais, A. ym. 2017: A conceptual framework towards the development of Innovation Platforms that facilitate the integration of technology in healthcare value chains. Julkaistu tapahtuman International Association for Management of Technology yhteydessä. <http://bestevent.management/event/7/session/3/contribution/38>

Martey, E. ym. 2014: Factors influencing willingness to participate in multi-stakeholder platform by smallholder farmers in Northern Ghana: implication for research and development. Springer Berlin Heidelberg.

Moazed, A. 2014: Why Platform Innovation is the Future of the Professional Services Industry. Luettu 12.6.2017. <https://www.applico.com/blog/platform-innovation-future-professional-services-industry/>

Moazed, A. 2016: What is a Platform? Luettu 30.5.2017. <https://www.applico.com/blog/what-is-a-platform-business-model/>

Quiggin, J & Potts, J. 2008: Economics of Non-Market Innovation and Digital Literacy. Media International Australia vol. 128, 144-150.

Raunio, M. ym. 2016: Avoin innovaatioalusta kaupunkikehittämisen lähestymistapana. Käsikirja kehittäjille. E-book, ladattu 4.8.2017 sivulta <https://avoimetinnovaatioalustat.wordpress.com/2016/09/06/kasikirja-avoin-innovaatioalusta-kaupunkikehittamisen-lahestymistapana/>

Sengupta, J. 2014: Theory of Innovation: A New Paradigm of Growth. Springer International publishing.

Sheffi, Y. 2015: Six Ways to Kill Innovation. Luettu 23.8.2017. <https://longitudes.ups.com/six-ways-to-kill-innovation/>

Schrempp, B. ym. 2013: National, Regional, and Sectoral Systems of Innovation – An overview. Report for FP7 Project "Progress", progressproject.eu.

The Ten Types of Innovation. Luettu 14.8.2017.
<http://www.destination-innovation.com/ten-types-innovation/>

Tiwana, A. 2013: Platform Ecosystems: Aligning Architecture, Governance, and Strategy. Elsevier Science.

Tucker, R. 2009: Innovate to survive. An Interview with Robert B. Tucker. Luettu 13.8.2017.
<https://marksanborn.com/innovate-to-survive-an-interview-with-robert-b-tucker/>

Von Hippel, E. 2011: People Don't Need a Profit Motive to Innovate. Harvard Business Review. Luettu 14.8.2017. <https://hbr.org/2011/11/people-dont-need-a-profit-motive-to-innovate>